

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXX 1 9 3 3 ŠTEVILKA 7-8

KONGRES MEDNARODNE TRGOVINSKE ZBORNICE IN LONDONSKA SVETOVNA KONFERENCA

Kakor je bil dunajski kongres M. T. Z. brez dvoma sam po sebi uspešen, tako pa se je kot uvod k londonski konferenci, kar se je poudarjalo, popolnoma ponesrečil. Kajti vsa tako skrbno in po tolikem preudarku ter še večjih kompromisih od M. T. Z. izdelana poročila za londonsko konferenco še niso prišla v poštev, ko je že bila londonska konferenca dejansko razbita. Valutno vprašanje, ki je že na Dunaju delalo težave, je v Londonu razklalo konferenco v dva tabora. Na eni strani Roosevelt s svojim padajočim dolarjem ter vstajajočo prosperity, na drugi strani pa evropske kontinentalne države z dogmo zlate veljave in stabilizacije valut. Tako ostro ločeni sta ti dve fronti, da niti kompromisno stališče Anglije in intezivna prizadevanja predsednika konference MacDonalda nista še mogla zgraditi mostu med obema frontama.

Predlogi dunajskega kongresa

V takšnem položaju, ko je vsa pozornost posvečena le temu velikemu konfliktu, ni dosti prostora za strogo gospodarska priporočila, ki jih je izdelala M. T. Z. za londonsko konferenco. Tako dobivajo ta priporočila in poročila že skoraj le historično vrednost, ker so tik na tem, da izginejo v zaprašenih aktih. A so tudi kot historični dokumenti zanimivi, ker kažejo, kam bi krenilo svetovno gospodarstvo, če bi odločali le objektivni gospodarski oziri. Obenem pa ta poročila tudi kažejo, kaj bi razpravljala londonska konferenca in kakšen bi bil njen potek, če ne bi subjektivno stališče predsednika Roosevelta spremenilo dnevni red konference.

So pa ta poročila tudi praktičnega pomena, ker so nekakšna zadnja rezerva sklicateljev londonske konference, da vsaj deloma z njimi prikrijejo svoj neuspeh. Kajti v teh poročilih M. T. Z. se omenjajo skoraj vsa vprašanja, ki so važna za razplet svetovne gospodarske krize in med njimi je še dosti takšnih, ki jih je mogoče reševati tudi brez ozira na tako sporno valutno vprašanje. Dejansko se je v Londonu tudi že krenilo na to pot in v pododborih se skuša rešiti to, kar je bilo v plenumu nemogoče in tako pridejo poročila M. T. Z. končno le do svoje veljave, čeprav v istem reduciranem obsegu, kakor je londonska konferenca že reducirala svoj dnevni red. In tako razkrivajo ta poročila, kaj je bil prvotni cilj londonske konference in kaj je bil njen uspeh, ki je razviden iz resolucij reduciranega dela pododborov. Tudi zato je važno, da vsaj

glavne predloge M. T. Z. in njenega dunajskega kongresa omenimo na tem mestu.

Končni zaključki M. T. Z. kot njeno mnenje o nujni vsebini dnevnega reda londonske konference in o programu njenega dela se glase:

1. Na svetovni gospodarski in finančni konferenci zastopane vlade morajo napeti vse sile, da ustvarijo na političnem polju predpogoje za mir in zaupanje, ker je v tem bistvena podlaga za vsak načrt gospodarske obnove.

2. Na vprašanju meddržavnih dolgov zainteresirane države morajo nemudoma poskrbeti, da se to vprašanje kot predmet diskusije izloči.

3. Obnova zadovoljivo delujoče mednarodne valute je največjega pomena. Ta valuta naj zagotovi:

a) stabilnost menjalnih tečajev,

b) pametno mero v stabilnosti cen, v kolikor podlegajo cene vplivu denarnih faktorjev.

Naloga svetovne gospodarske konference je, da začne z gibanjem za splošni povratak k svobodni zlati veljavi in sicer s tem, da ustvari pogoje, pod katerimi bo mogla ta veljava zadovoljivo delovati.

Dobro funkcioniranje svobodne zlate veljave ni odvisno le od pogojev, ki so potrebni za zadovoljivo delovanje vsake valute, kakor odprava trgovinskih ovir in znižanje carinskih zaprek, temveč tudi od mnogih pogojev tehnične narave, zlasti pa od trgovinskih pogodb.

4. Številne devize imajo danes kolebajoče tečaje. Prizadete vlade se morajo potruditi, da najdejo tu čim prej odpomoč. Dejanska stabilizacija valut je bistven pogoj ne samo za odpravo devizne kontrole, temveč tudi za odstranitev trgovinskih ovir in znižanja carinskih tarif. Predvsem pa je treba napraviti konec tekmovanju v razvrednotenju valut.

5. Vlade se morajo sporazumeti, da napravijo red v financah svoje dežele, da spravijo v ravnovesje svoje proračune — predvsem z znižanjem izdatkov — in da za vsako ceno preprečijo inflacijo. V nasprotnem primeru bi učinek velikega dela drugih ukrepov za gospodarsko obnovo bil zadržan, če ne onemogočen.

6. Vse vlade morajo pomagati pri prizadevanju, da se dvignejo cene za osnovne predmete in sicer na ta način, da z odpravo vseh omejitev ustvarijo ugodne pogoje za poživljenje gospodarstva.

7. Rešitev problema mednarodnih dolgov je treba olajšati. V ta namen je potrebno:

a) upniške države morajo voditi gospodarsko politiko, ki omogoča plačilo dolgov v obliki blaga in uslug;

b) dolžniške države morajo napeti vse sile, da preprečijo ustavitve plačil;

c) upnik in dolžnik se morata sestati v ozračju dobre volje, da vsako zadevo, v kateri je izravnava željena ali neobhodna, uredi po posebnih prilikah;

č) s tem ciljem je treba ustanoviti pooblaščená zastopstva nacionalnega in mednarodnega značaja za posojila in za druge upnike;

d) obstoječe organizacije je treba uporabiti, da se pospešijo sporazumi med dolžniki in upniki, če bi bile te organizacije za to nalogo neprimerne, je uvesti v ta namen posebno postopanje;

e) poskrbeti je treba, da se izdelajo natančne in popolne statistike o gibanju kapitala in o dolgovih posameznih držav.

8. Pri reševanju preje omenjenega problema se morajo vlade potruditi doseženemu napredku primerno osvoboditi plačilni promet s tujino, mreže vseh ovir ter klirinških dogovorov.

9. Nobenega napora ni opustiti, da se doseže zmanjšanje ali odprava ovir in omejitev, radi katerih danes trpi osební, blagovni in kapitalni promet ter oni uslug.

Med tem časom naj se vlade sporazumejo, da ne bodo iz teh ovir ustvarjale vedno znova element svoje nacionalne politike, temveč da bodo skušale preprečiti nove omejitve.

10. Vlade se morajo zediniti o nujni potrebi, da se znižajo carinske tarife s svoje sedanje pretirano visoke višine in prav tako tudi o metodah, ki bi omogočile znižanje. Potrebno je, da se zadrži vsako novo povišanje tarifov. (Tu so dodane pripombe k vprašanju izjem v klavzuli največje ugodnosti, o čemer pa bo pozneje posebej izpregovorjeno.)

11. V sedanjih razmerah je treba preprečiti nadaljnje povišanje produkcije osnovnega blaga, če bi preprečevala popravo cen in gospodarstva.

12. Če je mogoče z dogovori med producenti oslabiti močno nad-produkcijo in iz nje izvirajočo motnjo ravnovesja med cenami, naj vlade takšne dogovore pospešujejo.

13. Ovine v morskem in zračnem prometu morajo biti odpravljene ali vsaj zmanjšane.

14. Čeprav more biti za vodstvo nacionalne politike vsaki državi v korist, da si določi splošna načela za osvoboditev svetovnega gospodarstva in za doseg zdravih financ, bi morala vendarle biti prava naloga svetovne gospodarske in finančne konference, ki jo bodo, kot upamo, tvorili z vsemi polnomočji opremljeni delegati, postaviti čisto določene tekste za mednarodne dogovore, katerih ratifikacija bi bila v bližnji bodočnosti mogoča in ki bi vsebovali obsežen načrt za gospodarsko obnovo.

Če se posrečijo konferenci dogovori takšne vrste, potem naj tudi ustvari jamstva za njih stalno uporabo in za nadaljnjo izdelavo svojega programa.

Vprašanje dolgov

Poleg teh načelnih predlogov pa je sprejel dunajski kongres še celo vrsto resolucij, ki podrobno navajajo, kako rešiti posamezna vprašanja. Med temi zavzema posebno važno in skoraj centralno mesto vprašanje dolgov.

Kakor je v svojem referatu poudaril nizozemski bankir dr. Har-togh, je danes položaj naslednji. Zadolžene države ne morejo plačevati ne obresti, še manj pa amortizacije. Plačati bi mogle le z izvozom blaga in z uslugami (denar izseljencev, turistični promet itd.). Upniki pa se plačila v blagu branijo, češ da jim je nepotrebno. Posodili so denar, ne pa blago in zato hočejo tudi denar. Ker pa tega ne dobe, je zavladalo splošno nezaupanje med bankirji in rentniki do zunanjih posojil. Edino ta pa bi mogla dvigniti gospodarstvo zadolženih držav, da bi mogle zopet plačevati svoje dolgove. Tako je oni večni pošastni krog, ki je spleten okoli svetovnega gospodarstva zopet zaključen. Dolžniki ne plačajo, upniki ne zaupajo in ne dajo denarja, s katerim edino bi se mogli dolžniki opomoči. Kaj storiti? Ni drugega izhoda, ko da se dolžniku omogoči, da plača v blagu in v uslugah.

Finačno vprašanje dolgov se je spremenilo v vprašanje, kako spraviti na trg blago zadolženih držav. In zato pravi dunajski kongres v drugem delu svoje resolucije o bodočnosti mednarodnih kapitalnih naložb, ki so pogoj novega gospodarskega razvoja, med drugim to-le: Upniki morajo spoznati, da morejo zadolžene države, ki so brez potrebnih zunanjih dobroimetij, brez nevarnosti za svoje gospodarstvo poravnati svoje dolgove le, če morejo razpolagati s svojim blagom in uslugami, kakor to odgovarja njih trenutnemu stanju. Dolgovi, ki bi se plačali le z novimi dolgovi ali z izgubo zlate podloge, bi samo uničili ravnovesje v gospodarstvu držav.

Upniki pa morajo tudi uvideti težavnost položaja, v katerega so zašli dolžniki vsled katastrofalnega padca cen svojih izvoznih predmetov. Zato se morejo nepristransko z njimi pogovoriti, kako premagati to težavo.

M. T. Z. je mnenja, da mnogi državniki niso dovolj upoštevali učinkov, ki morejo nastati v procesu mednarodnih investicij, če se preveč posega v devizni promet. Naj bo cilj teh manipulacij kakršenkoli, vedno povzročajo razvrednotenje valute, ker jemljejo vero v te valute. Ker nastopajo vlade na kapitalnem trgu vedno bolj kot posojilateljke ne le za državne redne izdatke, temveč tudi za financiranje industrij in izvedbo javnih del, opozarja M. T. Z., da mora takšno samovoljno postopanje napram upnikom omajati kredit in zato pričakuje, da bodo vlade to svoje postopanje opustile.

Klavzula največje ugodnosti.

Vprašanje je torej v tem, kako spraviti blago zadolženih držav na zunanji trg. V tem oziru pa so carinske ovire in zapreke v blagovnem prometu ter v onem uslug, ki vse kršijo načela mednarodne trgovine, glavni vzrok, da traja še naprej sedanja gospodarska kriza, kakor ugotavlja resolucija dunajskega kongresa. Zato je za normalne trgovinske odnose poleg normalne valutne stabilizacije nujno potrebna sklenitev novih trgovinskih pogodb med državami. Tu pa nastaja nova težava, o kateri je obširno govoril v svojem odličnem referatu bivši poslanik in tajni svetnik Richard Riedl. Med drugim je dejal:

Vsi poizkusi, doseči z mednarodnimi dogovori splošno znižanje carinskih in drugih tarif, so se dosedaj ponesrečili. Ni pa niti bilo mogoče, da bi se olajšave sklenile le med nekaterimi državami, ker je to preprečevala klavzula o največji ugodnosti. Tudi pri sklenitvi bilateralnih dogovorov se je izkazala ta klavzula kot velika ovira. Ta je bila tem bolj občutna, ker se je kot neposredno trgovinsko-politična posledica vojne pojavila v skoraj vseh državah močna tendenca po avtarkiji in je protekcijonizem določal trgovinsko politiko držav.

Svetovna gospodarska konferenca v letu 1927. je bila reakcija na ta protekcijonizem in je zato zahtevala, da se mora nehati z neprestanim zviševanjem tarif. To se naj bi doseglo z avtonomnimi odredbami posameznih držav, s sklenitvijo dvostranskih trgovinskih pogodb in s kolektivnimi dogovori. Vlade so sicer vzele te predloge z odobravanjem na znanje, kljub temu pa so še naprej zviševale tarife.

Vprašanje, kako bi vendarle bilo mogoče z mednarodnimi dogovori omogočiti znižanje tarif, se je reduciralo na vse zadnje na problem, kako spraviti klavzulo o največji ugodnosti v sklad z dvostranskimi in kolektivnimi dogovori. Dejanski položaj je bil namreč ta, da bi si mnoge države v dvostranskih dogovorih dovolile olajšave, če ne bi bile vsled

klavzule o največji ugodnosti deležne te olajšave tudi države, ki teh ugodnosti niso hotele priznati. Tako bi one drugim dovoljevale ugodnosti, same pa ne bi imele od teh ugodnosti ničesar. Pa tudi pri kolektivnih dogovorih je bila ista težava. Zato se je v mnogih državah razširilo mnenje, da se je največja ugodnost preživela in da se je treba vrniti k reciproцитi. Po tem sistemu se dovolijo olajšave le državam, ki so pripravljene dovoliti iste ugodnosti. Praktično pa se je izkazal ta sistem kot neuporaben, ker je preveč kompliciral carinsko postopanje in skoraj onemogočil vsake nove trgovinske pogodbe.

Nato se je poskušalo s kontingentiranjem, ki pa se je izkazalo le kot sredstvo za zmanjševanje zunanje trgovine, ker je nujno privedlo do raznih uvoznih prepovedi. Tudi sistem preferenc bi se mogel pri sedanjem pravnem stanju izvesti le, če ne bi ugovarjale države s klavzulo o največji ugodnosti. S skritimi preferencami, dovolitvijo transportnih, kreditnih in drugih olajšav so se skušali ponekod izogniti posledicam klavzule največje ugodnosti.

Izkazalo se je, da bi se moglo priti do znižanja tarif le na ta način, da bi se cele skupine držav združile zato, da si medsebojno čim bolj znižajo tarife. Seveda bi pa tudi tu bilo treba rešiti vprašanje največje ugodnosti.

V posebni resoluciji rešuje dunajski kongres to vprašanje tako-le:

1. Dogovori državnih skupin za olajšanje medsebojnih odnošajev ne smejo vsebovati ničesar, kar bi pomenilo sovražen namen prot drugim državam in kar bi oviralo zamenjavo blaga z drugimi državami. Vsaki dogovorni strani mora biti nadalje dovoljeno, da sklepa tudi s tretjimi državami trgovinske pogodbe.

2. Vsi ti dogovori morajo imeti pristopno klavzulo, t. j. da morejo pristopiti k tem dogovorom vse države, ki so pripravljene sprejeti obveznosti dogovorov.

3. Državam, ki zadoste tem ugodnostim, ne da bi formalno priglasile svoj pristop, se morajo dovoliti vse prednosti, ki jih daje dogovor. (Pravičnostna klavzula.)

4. Ti dogovori morajo biti sklenjeni na podlagi dolgoročnih pogodb in morajo imeti značaj trajnosti.

Te določbe pa bi bilo treba olajšati s sklenitvijo mednarodnega dogovora, s katerim se pogodbene države obvezujejo, da priznajo zavoljo takšnih skupinskih dogovorov izjemo glede veljavnosti klavzule o največji ugodnosti in to tudi v primeru, če to ni izrecno navedeno v od njih sklenjenih bilateralnih dogovorih.

Če bi se pa določile splošne ali posebne izjeme glede klavzule o največji ugodnosti, bi se moralo to izrecno navesti v državnih dogovorih.

Zadnji cilj trgovinske politike mora biti, da se doseže enakost pogodb, ki je bistveno načelo mednarodnega prometa. To zahteva, da je tej ali oni državi dovoljena koncesija dosegljiva po pogodbi tudi vsaki drugi državi.

Posebno za podonavske države so ta določila važna, ker ustvarjajo podlago za preference, ki naj bi se dovolile izvozu pridelkov iz teh držav.

Ta načela o klavzuli največje ugodnosti so prodrla tudi na londonski konferenci in vsaj v tem pogledu zaznamuje dunajski kongres popoln uspeh.

Znižanje carin in odprava vseh ovir za izmenjavo blaga

In tako prihajamo do kardinalnega vprašanja, kako odpraviti splošni zastoj v mednarodni trgovini. Kajti šele po rešitvi vprašanja mednarodnih trgovinskih pogodb in načela največje ugodnosti je mogoče razpravljati o znižanju carin in odpravi vseh ovir za mednarodno trgovino, pa čeprav so baš carine in druge ovire v zvezi z vojnimi dolgovi in naravnost orjaškim narastkom državnih izdatkov povzročile polom svetovne trgovine.

Predvsem pa si je treba biti na jasnem, kakor je dejal na kongresu ameriški delegat Clark Haynes Minor, da svet ne more obstati, če veljajo v eni polovici držav prohibitive carine, v drugi pa svobodna trgovina, kakor postane položaj čisto nevzdržen, če je pol sveta za stalno valuto na zlati veljavi, druga polovica pa ima nestabilno. Ves svet je danes ena gospodarska enota in primeroma manjša enota, kakor so bile Združene države Sev. Amerike za časa državljanske vojne, ki pa je bila neizogibna, ker je bilo nemogoče, da bi v polovici držav delali s sužnji, v drugi polovici pa s svobodnimi ljudmi.

Zato je potrebno, da se določijo splošno veljavne norme v carinski politiki in sicer na tej podlagi, da blagostanje v eni državi pospešuje tudi blagostanje v drugi. Zato mora prenehati tekmovanje v poviševanju tarif in uvoznih omejitev ali pa bomo vsi skupaj propadli. In da že propadamo, dokazuje velikansko nazadovanje mednarodne zunanje trgovine, ki je znašala l. 1932. le še 40 % one v letu 1929.

V času razvite mednarodne trgovine so se že skoraj vse države ravnale po enotni mednarodni praksi v carinski politiki. Z vsemi silami je treba delati na to, da se to stanje zopet doseže. Za začetek bi zato bilo treba doseči zlasti dvoje. Prvič, da države zaradi zaščite svoje industrije ne uvajajo pretirano visokih carin, temveč ščitijo s carino le svojo zdravo industrijo in drugič, da upniške države omogočijo izvoznim državam, da pridejo do tujih deviz z izvozom blaga in z vršitvijo uslug. Z medsebojnim razumevanjem potreb drugega naroda je treba pričeti z odpravljanjem trgovinskih ovir, da novo življenje zavлада v svetovni trgovini.

Organizacija odjema

Že na kongresu M. T. Z. v Washingtonu se je obširno razpravljalo o nad vse važnem problemu organizacije odjema, ker pač brez te organizacije ni mogoče preprečiti nadprodukcije, ki je ena glavnih vzrokov vseh motenj, ki jih preživlja svetovno gospodarstvo. Čeprav pa je bilo to vprašanje že pred dvema leti na dnevnem redu, je ostalo vendarle še nerešeno, a je njegova rešitev vsak dan nujnejša. Zato je bilo to vprašanje tudi na dnevnem redu dunajskega kongresa in o njem je poročal angleški delegat Sir Francis Goodenough.

Opozoril je na resolucijo, ki jo je M. T. Z. sprejela že pred enim letom na svoji seji v Parizu. Ta resolucija ima štiri točke. V prvi se opozarja, da je mogoče doseči stabilnost v proizvodnji le, če se dožene količina potrošnje in odjema na posameznih trgih. Zato zahteva resolucija v svoji drugi točki, da vlade poskrbe zaboljšanje informacijskih virov. Zbrane podatke iz posameznih držav je treba primerjati in najti nove metode za proučevanje potrošnje. In v četrti točki se zahteva, da se vzgoji osobje, ki je v praksi in teoriji dovolj poučeno o prodajnih metodah v vseh gospodarskih panogah.

Če se informacijske službe v tem smislu ne izpopolnijo, potem je nemogoče, da bi gospodarstvo prišlo iz sedanjega močvirja. Potrebno je zato, da se ustanove narodni odbori, ki bodo zbirali vse potrebne podatke, pa tudi vse predloge, ki jih dobe iz vrst trgovcev, kajti ti imajo največ izkušenj, kako najti boljšo pot za razdelitev odjema. Sir Goodenough opozarja tu zlasti na statistike odjema, ki so jih izdelali v Ameriki, in zlasti na poročilo, ki so ga izdelali mladi gospodarstveniki pod predsedstvom Lawrence Neala o vprašanju trgovine in občinstva in v katerem se podrobno opisuje, kako je mogoče z najmanjšimi stroški čim bolj zadovoljiti občinstvo.

Poleg informacijske službe pa je treba zboljšati tudi občevanje s kupcem. Še mnogo boljše in vestnejše je treba služiti odjemalcu, kakor se to dogaja danes, ker le na ta način se odjem poveča. Zato apelira Sir Goodenough na vse trgovce, da se ne zanašajo samo na razne organizacije, temveč naj sicer uporabijo njih pomoč, toda delajo in mislijo naj sami. Nastavite, je nadaljeval Sir Goodenough, najboljše moči, najboljše značaje in najbolj bistre glave, ki jih sploh morete dobiti za denar, izberite si najbolj usposobljene in vzgojite jih, da bodo mnogo storili za dobro svojega naroda in vsega sveta, kajti veljava države je odvisna od sposobnosti njenih državljanov in blagostanje sveta je le vsota blagostanja, ki je v posameznih državah.

Javne dajatve in gospodarstvo.

Dejali smo že, da so po vojni narasli izdatki vseh držav v naravnost orjaški meri. Vse te izdatke mora kriti gospodarstvo, a velik del teh izdatkov je čisto neproduktiven in zato pomenijo ti izdatki oslABLJENJE gospodarstva. Ti visoki državni izdatki pa so imeli še ta pogubni vpliv, da so povzročili padec valut. Kajti valutna politika je neposredno odvisna od javnih izdatkov, kakor je naglasil poljski delegat dr. Adam Krzyzanowski. Na to resnico je treba zlasti opozoriti, ker nekateri propagirajo, da naj bi se javne dajatve povečale v svrhu izvedbe velikih javnih del. Zato je treba poudariti, da morajo biti javne dajatve vedno v skladu z dejanskim narodnim dohodkom, ali pa morajo preveliki javni izdatki razvrednotiti valuto prerazsipne države. Preveliki državni izdatki onemogočujejo vsako stabilizacijo valute, neglede na škodo, ki jo prinašajo gospodarstvu.

In na to drugo težko posledico prevelikih državnih izdatkov je opozoril ameriški delegat Eliot Wadsworth, predsednik bostonske trgovinske zbornice. V vseh državah, je dejal, so preveliki državni izdatki eden glavnih vzrokov sedanje krize. Za kritje teh izdatkov se najemajo vedno nova posojila in na ta način se mora uničiti tudi najbolj zdravo narodno gospodarstvo, ker naraščajo dolgovi v nedogled. To je eden razlogov, da je kapital po vsem svetu izgubil zaupanje v vodstvo državnih financ. Če bi bile državne finančne uprave po vsem svetu bolj srečne, bi se takoj izpremenil položaj svetovnega gospodarstva. Toda vlade se zato ne menijo in si skušajo pomagati z visokimi davki. Vlade so postale po vsem svetu kompanjon v vsaki trgovini, a se razlikujejo od pravega kompanjona le v tem, da dvigajo iz podjetja dobiček tudi takrat, kadar je podjetje delalo z izgubo.

*

Trdne in dobro utemeljene smernice za ozdravitev svetovnega gospodarstva je podal dunajski kongres in pokazal pot, ki vodi iz sedanje gospodarske stiske. Kljub temu pa se je dunajski kongres kot uvod k londonski konferenci ponesrečil, a ne zaradi svojih predlogov, temveč zaradi političnih nasprotij, ki so obvladale londonsko konferenco, da so le njeni pododbori mogli nadaljevati delo dunajskega kongresa. Čeprav predlogi dunajskega kongresa ne bodo izglasovani na konferenci, vendar ostane njih veljava nezmanjšana, ker so z objektivnega stališča ugotovljene resnice. Preje ali kasneje se bodo morali tudi politikj vrniti na te predloge in upamo, da se bo to zgodilo še preje, kakor pa bi bilo mogoče sklepati po zunanjem neuspehu londonske konference. Zakaj brez uspeha ni niti londonska konferenca. Če ne na gospodarskem, pa tem bolj na političnem polju. Uvedla je z angleško-ruskim sporazumom in še bolj z vzhodnim londonskim paktom Rusijo zopet v krog evropskega gospodarskega sodelovanja, olajšala je mednarodno politično napetost, da bo mogoče gospodarska vprašanja razpravljati objektivno in brez političnih ovir. Tako je londonska konferenca šele ustvarila tla za delo Mednarodne trgovinske zbornice in po svojem efektu postala uvod za kongres M. T. Z. In s tem uspehom moremo biti zadovoljni, ker odpira perspektive v boljše čase.

A. Železnikar.

REGULATIVNE HRANILNICE V LETIH 1930—1932

»Trgovski Tovarišč« je v decemberski številki l. 1930. poročal o bilancah regulativnih hranilnic za l. 1929. na podlagi sumarične statistike kakor tudi prinesel nekatere podatke za l. 1930.

Na razpolago so nam zdaj že vse bilance za leti 1930. in 1931. obenem s korekturami za l. 1929., katere smo dobili šele sedaj, tako da je tudi za l. 1929. slika popolna. Za l. 1932. še nimamo podatkov od vseh zavodov, vendar nam že dosedaj objavljene bilance, v kolikor smo jih mogli dobiti, kažejo približno točno sliko razvoja v letu 1932.

Uvodoma moramo omeniti, da so bilance regulativnih hranilnic sestavljene še razmeroma šematično, seveda so tudi neenakosti, katere pa smo z osebnimi informacijami skušali popraviti, tako da so sedaj objavljeni podatki z eno samo izjemo (pri Kamniku nimamo detajliranih občinskih posojil, ker so vsebovana med hipotekarnimi) sestavljeni enotno in dajejo pregledno sliko.

O pomenu regulativnih hranilnic za naš denarni trg pisati menda danes ni potrebno, ker vemo, kako važnost imajo pri sedANJI in bodoči razdelitvi na denarnem trgu. Vendar se nam v zvezi z ostalimi denarnimi zavodi zdi potrebno, podati najprej nekaj ugotovitev glede krize na našem denarnem trgu.

Pri regulativnih hranilnicah se je dobro videlo, kako so roki plačil za aktiva različni v primeri z roki plačil za pasiva. Da morajo biti enaki, je znano zlato bančno pravilo, saj je to potrebno za vzdrževanje ravnotežja med obema stranema bilance. Najbolj fatalno se je ta skoroda bolj juridična plat občutila v navalu vlagateljev, ko so takoj ali po nekaj me-

secih plačljivim vlogam stala nasproti aktiva, ki so bila le deloma takoj vnovčljiva, večinom pa vezana na daljši ali krajši čas tja skozi desetletja. Kriza z raznimi zaščitnimi ukrepi je še povzročila zamrznjenost velikega dela terjatev, ki so se dale le polagoma in z največjimi žrtvami realizirati. Vlagatelji pa se niso dali odbiti in so — val za valom — pritiskali na denarne zavode, med katerimi so morale tudi nekatere regulativne hranilnice poiskati zaščito paragrafov podaljšanega zakona o zaščiti kmeta.

Če pogledamo pasivno stran bilanc regulativnih hranilnic, je jasno, da so bila lastna sredstva regulativnih hranilnic majhna in da so obratni kapital predstavljala predvsem tuja sredstva v obliki vlog na knjižice, v tekočem računu, izposojil, lombarda in reeskonta. Slednji dve postavki sta prišli bolj malo v poštev, leta 1931. so znašala lombardna in reeskontna tuja sredstva 15,662.000 Din in to pri Mestni hranilnici ljubljanski ter pri Hranilnici dravske banovine. Poleg tega sta imeli dve reg. hranilnici nekaj večjih izposojil od bank.

Kakor smo že omenili, so bila glavna sredstva vloge. Kakor drugod v našem denarstvu in gospodarstvu sploh o bistvu teh tujih sredstev nismo imeli pravih pojmov. Vse smo smatrali za hranilne vloge, kar še danes smatrajo nekateri gospodarski strokovnjaki; saj smo svoječasnno težko odgovarjali raznim napadom z juga, češ poglejte Slovence, kako so bogati in koliko so že prihranili! Da je bilo varčevanja pri nas več kot drugod, smo vedeli dobro, da pa vse niso hranilne vloge, poleg tega pa še da ni to znak za naše bogastvo, to smo morali stalno dopovedovati zlasti onim, za katere smo vedeli, da nas hočejo obremeniti radi teh zunanjih znakov pri javnih dajatvah. Zaradi tega je tudi izostala svoječasnna stalna statistika hranilnih vlog pri regulativnih hranilnicah.

Pozabili smo pa na važen moment, ki nam je prišel pred oči v celoti šele v sedanji krizi: da so vloge poleg pravih hranilnih vlog predstavljale tudi navadne blagajniške rezerve gospodarstva, ne samo podjetništva, ampak sploh vsega našega naroda. Navadili smo se hraniti denar namesto v blagajnah, rajši v blagajnah denarnih zavodov, kjer nam je nosil obresti. Pravih hranilnih vlog je bilo sicer mnogo, toda podobno znatne so bile vloge, ki so služile kot plačilno sredstvo. S tem pa niso bile več samo vloge, torej za banke tuja sredstva, za lastnike pa terjatve, ampak plačilna sredstva. S tem so pa tudi prišle pod druge zakone o funkcioniranju. Ček, oziroma nakazilo je postal isto kot denar, katerega smo običajno poznali, t. j. bankovec. Sicer pa navsezadnje, če pogledamo izvor bankovca, ali ni solomenica emisijske banke.

Tako smo prišli do onega denarja, ki se imenuje bančni ali žiralni denar, ker se nahaja na žiro računih pri denarnih zavodih. Ker je država prepozno uvidela, da je treba v njenem interesu reševati tudi ta denar, če hoče vzdržati splošno zaupanje, je bilo razumljivo, da ob navalu vlagateljev ni pomagala (deloma tudi ker ni imela dovolj sredstev na razpolago). Nasprotno so pa v Nemčiji videli, kako ima država interes na vzdrževanju tega denarja in je država posegla vmes ter rešila najvažnejše denarne zavode. Če ima država svoj veliki vpliv pri emisijski banki, ki dirigira množino in tok svojega denarja, je naravno, da mora kontrolirati tudi množino in tok bančnega denarja ali sama ali pa s pomočjo emisijske banke.

Iz vsega tega sledi, da nismo imeli toliko hranilnih vlog v pomenu privarčevanega denarja, ampak, da je velik del teh vlog bil samo blagajniška rezerva našega gospodarstva in je tvoril podlago za žiralni denar. Zato bi lahko govorili le o vlogah, kar bi bilo točneje ali pa sploh o tujih sredstvih, da se ne bi tako zmešali pojmi.

Hranilne vloge so bile večinoma obsežene v knjižicah, dočim so pri regulativnih hranilnicah tekoči računi večinoma predstavljali samo blagajniške rezerve priključenih podjetnikov, institucij. Poleg tega pa je bilo tudi na tekočih računih mnogo vlog, ki so imele bolj značaj hranilnih vlog kot blagajniških rezerv, saj so bile tudi vezane na daljši ali krajši odpovedni rok. Boljše bi bilo, da se take vloge vodijo pod hranilnimi vlogami na knjižice, ker je tudi njih gibljivost premajhna, da bi opravičevala naslov tekoči račun.

V celoti je bil razvoj regulativnih hranilnic povojna leta ugoden. Počasi so zbirale narodni kapital, seveda pa niso dosegle niti eno leto po vojni predvojnega stanja. Deloma so to preprečili konkurenčni zavodi z zbiranjem vlog, deloma pa izgube pri poslovanju hranilnic samih. Lahko skoraj rečemo, da so relativno tudi regulativne hranilnice pretrpele prevelike izgube. Poleg inflacije, ki je sicer prinesla razvrednotenje aktiv, pa tudi pasiv v velikanskem obsegu, pa so regulativne hranilnice morale izredno veliko odpisati po vojni na vrednostnih papirjih. Ob začetku vojne so imele reg. hranilnice v državnih papirjih plasirano skoro eno petino svojih aktiv, ob koncu vojne pa že skoro polovico. Ti odpisi so morali biti tako znatni, da jih nekatere hranilnice še do danes niso mogle izvršiti popolnoma. Nato je prišla nesrečna Slavenska banka, pri kateri so imele regulativne hranilnice izredno veliko naložb. Treba je bilo zopet več let, da so se utegnili izvršiti odpisi. Poleg izgub pri dolžnikih radi splošne krize pa je v sedanji krizi zopet nastopil velik padeč tečajev državnih papirjev, ki so jih začele radi ugodnega obrestovanja kupovati nekatere hranilnice. Zopet se pojavljajo v računskih zaključkih znatne vsote za odpis terjatev ter račun tečajne razlike med aktivami. Z ukrepi denarnih zavodov glede izplačila vlog so bile zelo prizadete reg. hranilnice, ker so smatrale vloge pri denarnih zavodih za svojo likvidnostno rezervo, ta je pa seveda sedaj naenkrat na presenečenje prizadetih odpovedala. Tudi pri zavodih pod zaščito imajo reg. hranilnice znatne zmrznjene terjatve.

O obsegu tečajnih razlik pri državnih papirjih so nam možni nekateri podatki: nekatere reg. hranilnice so odpisale že vso tečajno razliko pri vrednostnih papirjih, pri 6 zavodih pa je znašal ta račun konec l. 1931. 2.481.000 Din.

Pri tako neugodnih razmerah glede naložbe premoženja je razumljivo, da lastna sredstva hranilnic niso mogla dosti hitro naraščati, ker je šel velik del čistega dobička ravno za kritje že omenjenih izgub. Vendar so večinoma hranilnice izkazale že leta 1931. dobiček, pri velikem delu je bilo poslovanje uravnoteženo, le pri eni sami hranilnici je bila izkazana izguba, ki pa datira še iz prejšnjih let, kar je v zvezi z njeno sanacijo.

V naslednjem podajamo statistiko glavnih aktivnih postavk hranilnic v zadnjih treh letih, podatki so v tisočih Din in se nanašajo na prav vse regulativne hranilnice v Sloveniji:

	1929	1930	1931
blagajna	6.827	7.273	11.742
naložbe	186.340	208.961	171.134
efekti	47.140	51.707	60.747
posojila:			
menična	54.258	54.113	51.181
hipotekarna	214.093	232.324	248.542
občinska	140.098	197.099	258.884
tek. računi	358.926	418.047	446.545

Med ostalimi posojili bi še navedli lahko lombardna posebej, ki so pa malenkostna, nadalje pa so posojila poleg gotovine, naložbe in efektov skoraj vsa aktiva hranilnic. V poštrev pridejo le še nepremičnine, inventar, razna aktiva ter zaostale obresti.

Pregledujoč posamezne postavke, prihajamo do naslednjih pripomb:

Postavka gotovine izgleda zelo majhna ob tako visokih vlogah, toda v normalnih časih je zadostovala in je tudi za ultimo leta ni bilo treba nič frizirati kot so to delali nekateri denarni zavodi. Nekaj nad 7 milijonov Din proti obveznostim po vlogah v znesku 1.182 milj. (torej niti en cel odstotek ne) je krilo vse normalne potrebe. Le v letu 1931. so bila blagajniška imetja nekoliko večja, vendar odločno premajhna z ozirom na potrebe prometa. Deloma je to pripisovati dejstvu, da so med blagajniškimi imetji bile v veliki meri vpoštrevane naložbe pri Poštni hranilnici.

Naložbe v denarnih zavodih so v letu 1930. narasle primerno politiki plasiranja aktiv hranilnic in so tvorile ob letu 1930. približno eno šestino vseh tujih sredstev. Zavodi so nalagali presežke, odnosno kolikor so smatrali, da je treba držati likvidno, v druge reg. hranilnice, nadalje pa v banke, manj v ostale denarne zavode. Zaradi tega je tudi mnogo vlog pri hranilnicah čisto sekundarnega značaja in bi se morale pravzaprav izločiti iz statistike. V ta namen je bilo potrebno, da bi reg. hranilnice v svoji bodoči bilančni sliki izkazale med upniki, odnosno vlogami denarne zavode posebej. V letu 1931. so skušale reg. hranilnice, kolikor je bilo pač možno zlasti pred 24. septembrom realizirati svoje naložbe pri denarnih zavodih in zato je tudi postavka v letu 1931. padla za nad 37 milijonov dinarjev.

Dotok vlog v letu 1930. in še v prvih mesecih leta 1931. je povzročil, da zavodi niso mogli vsega dotoka plasirati v razna posojila, ker pa so bili prisiljeni radi visoke obrestne mere nalagati svoj denar plodonosno, so kupovali državne papirje, ki so imeli ugodno obrestovanje in so obenem lahko rekli, da so te vsote takoj likvidne, saj se papirji lahko vsak dan prodajo na borzi. Tako so tudi v letu 1931. zaradi nakupov državnih papirjev narasle naložbe v efekti. Še bolj pa se je ta postavka zvišala radi nakupa 45.000 delnic Kreditnega zavoda ob priliki nacionalizacije zavoda v juniju leta 1931. Te delnice sta prevzeli Mestna hranilnica ljubljanska in Hranilnica dravske banovine proti gotovini, nista pa porabili zato svojih naložb pri tej banki. Ta nakup delnic je pomenil bistveno izpremembo v dosedanji poslovni politiki reg. hranilnic. Nakup delnic sme dovoliti samo nadzorstvena oblast, torej v tem slučaju banska uprava, ravno na iniciativo banovine pa se je izvršil tudi nakup delnic Kredit-

nega zavoda. Poleg tega je treba imeti še v vidu, da je prevzel velik del onih kupljenih delnic koncern, ki lahko bistveno vpliva na poslovno politiko zavoda.

Nazadovanje meničnih posojil je deloma pripisovati dejstvu, da so bile te terjatve opremljene z drugimi garancijami in zato prenesene deloma na tekoči račun, deloma pa pod druge naslove. V letu 1931. pa so bili tudi nekateri menični krediti likvidirani.

Počasno naraščanje hipotekarnih posojil je značilno. Iz tega bi se dalo sklepati, da so bili zavodi pri podeljevanju takih posojil previdni, na drugi strani pa je bilo nekaj hipotekarnih posojil iskati tudi med tekočimi računi. Da so pa narasla ta posojila tudi v letu 1931., je pripisati ravno dejstvu, da so zavodi v prvi polovici leta lahko še podeljevali posojila. Ker pa so ta posojila dolgoročna in se počasi amortizirajo, je naravno, da se še niso dosti zmanjšala, večje zmanjšanje je zabeležiti v lanskem letu, ko so nova posojila popolnoma izostala, vse vrnjene vsote pa so se porabile za druge namene.

Posebno poglavje tvorijo komunalna posojila. Za komunalni kredit niso pri nas bila merodajna javna posojila, pač pa so jih dajali direktno denarni zavodi. Za naše kraje tudi do zadnjega ni prišla v poštev Državna hipotekarna banka, ki je šele z dajanjem posojil iz raznih fondov našim občinam začela dajati večje vsote. Za komunalni kredit je prišel v poštev le še Pokojninski zavod. Značilno je, da so v letu 1931. že prekosila komunalna posojila hipotekarna in so bili med vsemi posojili le še tekoči računi višji, niso pa izkazovali tako hitrega naraščanja. Velik del novih komunalnih posojil se je porabil za javna dela, zato do zadnjega v nekaterih mestih pri nas ni bila brezposelnost prevelika, velik del pa je šel samo v konzumtivne svrhe in je samo za nekaj časa poživil gospodarstvo. V sedanjih razmerah pa krije preveliko naraščanje komunalnih posojil pri lastnih hranilnicah veliko nevarnost za zavode in bi morali novi zakonski predpisi o reguliranju poslov regulativnih hranilnic tozadevno vsebovati potrebna določila.

Najvažnejša aktivna postavka so pa tekoči računi. Saj tvorijo skoro pol milijarde Din (v letu 1931). Glede te postavke bi bilo omeniti, da je v njej gotovo mnogo zmrznjenih kreditov, sčasoma pa se seveda da govoriti o izpremenitvi v kratkoročne, kar pa je naloga splošne gospodarske politike. Relativno največji del kreditov v tekočem računu pade na Mestno hranilnico ljubljansko. Od vseh vlog reg. hranilnic jih je imela Mestna hranilnica ljubljanska 37%, od vseh tekočih računov pa 57%. Deloma je to pripisovati dejstvu, da so imela mestna podjetja pri Mestni hranilnici posojila na tekočih računih, gotovo pa je, da je Mestna hranilnica ljubljanska ta posel najbolj gojila.

Med aktivni prihajajo v poštev kot smo omenili še posojila kreditnim društvom. Velik del zavodov je ta društva ukinil, ker je prešel na direktno kreditiranje, imata pa taka društva še Mestna hranilnica ljubljanska in Hranilnica Dravske banovine, ki sta tema dvema društvoma posodili znatne vsote (terjatve so znašale konec 1931. 11,992.000 Din). Lombardna posojila izkazujeta posebej dve hranilnici: Mestna hranilnica celjska in Občinska hranilnica Krško, obe v skupnem znesku 637.000 Din konec leta 1931.

Gibanje vlog.

Predvsem nam je omeniti, da statistika za leto 1929. ni bila popolnoma točna, ker smo bili pri enem zavodu navezani na podatke iz leta 1928., odnosno brez kapitaliziranih obresti. Sedaj pa nam je na razpolago tudi za ta zavod bilanca za leto 1929., tako da so sedanji podatki definitivni kot za prihodnji leti 1930. in 1931.

Gibanje vlog v zadnjih letih nam kaže naslednja tabela (v mil. Din):

	stanje vlog	prirastek	kapitalizirane obresti	skupaj
1927	728·3	59·6	34·3	+ 93·9
1928	860·6	66·7	40·8	+ 107·5
1929	1.024·9	103·6	52·1	+ 155·7
1930	1.182·1	100·7	56·6	+ 157·3
1931	1.269·1	22·5	64·5	+ 87·0
1932	1.188·3	—	—	— 80·8

Iz tega sledi, da je bil največji dotok novih vlog v letu 1929., seveda dosti tudi ni zaostajalo leto 1930. Leta 1931. pa se je dotok ustavil in začeli so se dvigi, ki so sicer v drugi polovici prevladovali, vendar se stanje vlog ni znižalo per saldo na koncu leta, ampak zvišalo brez obresti seveda za 22·5 milij. Din. V letu 1932. pa se je dviganje nadaljevalo, o čemer bo še govora.

O gibanju v teku leta nas poučujejo naslednje številke (v mil. Din):

	1929	1930	1931	1932	1933
1. januarja	860·6	1.024·9	1.182·1	1.269·1	1.188·3
31. marca	889·7	1.043·6	1.203·1	1.237·9	1.147·0
30. junija	899·8	1.078·2	1.219·8	1.186·4	
30. septembra	943·0	1.098·1	1.217·2	1.166·9	
31. decembra	963·1	1.128·9	1.205·6	1.141·3	

K tem podatkom je pripomniti, da se nanašajo podatki druge polovice leta 1932. na nove datume 1. septembra (namesto prejšnjega 30. in 1. decembra, namesto prejšnjega 31. decembra). To je bilo potrebno ukreniti radi Narodne banke, ki je začela zbirati podatke v letu 1931. za tele termine namesto prejšnjih kvartalnih: 1. marec, 1. junij, 1. september in 1. december, z novim letom 1933. pa je uvedla mesečno poročanje.

Iz tega pregleda jasno sledi, da so bile vloge najvišje v sredi l. 1931., torej pred veliko krizo navala vlagateljev. V zvezi s tem nastaja vprašanje, koliko so pravzaprav od tedaj regulativne hranilnice izplačale. V letu 1931. so do konca leta izplačale 14·2 milij. Din, v letu 1932. pa 127·8 milij. in v prvih treh mesecih t. l. 41·3 milij. Din, skupno torej 182·3 milij. To je za zavode, ki imajo relativno veliko dolgoročnih terjatev in katerim so naložbe postale nelikvidne, velika vsota.

V primeri z bankami je sicer ta vsota majhna, ker so banke izplačale nad pol milijarde Din, toda vpoštevati je značaj aktiv hranilnic, ki so skoro vse dolgoročne, dočim so banke morale gojiti predvsem kratkoročne posle, seveda se vedno tega niso držale.

Važna je tudi razdelitev vlog pri reg. hranilnicah po knjižicah na tekočih računih (v milijonih Din):

	vloge na knjižice		na tek. račun	
	mil. Din	v %	mil Din	v %
1926	425.8	68.2	198.4	31.8
1927	493.0	68.5	227.0	31.5
1928	550.4	66.4	278.6	33.6
1929	670.3	65.4	354.7	34.6
1930	741.6	64.4	440.5	35.6
1931	781.8	61.6	487.3	38.4

Vidimo, da delež vlog na knjižice stalno pada, dočim narašča delež tekočih računov. V največji meri je to pripisovati samo knjigovodstvenim metodam, ker je tudi mnogo vlog na knjižice bilo spremenjenih v tekoče račune.

Podatki za 1932

Za leto 1932. mi vkljub prošnjam in intervencijam do dne, ko to pišem, ni bilo mogoče spraviti skupaj vseh računskih zaključkov za 1932, čeprav so že vsi gotovi. Manjkajo podatki ravno za dva velika zavoda, ki sta imela leta 1931. vlog 17.77 % vseh regulativnih hranilnic. Vendar nam že razpoložljivi podatki kažejo pregledno sliko o poslovanju zavodov v preteklem letu. V naslednjem navajamo bilančne številke za 27 zavodov (od 29) v tisočih Din za leti 1931. in 1932.:

	1931	1932
gotovina	6.749	5.094
naložbe	126.293	97.673
efekti	44.702	40.957
hipotekarna posojila	226.224	214.867
menična posojila	34.428	25.431
občinska posojila	215.858	243.966
tekoči računi	374.301	351.803
vloge na knjižice	630.629	596.882
vloge v tekočem računu	413.813	392.039
skupno	1.044.442	988.921

Relativno najbolj so padla menična posojila, kar je v zvezi z njih hitrejšo izterljivostjo. Manjšale so se zaloge gotovine v blagajnah in naložbe v denarnih zavodih. Redukcija se pozna tudi v hipotekarnih posojilih ter posojilih v tekočem računu. Nasprotno pa so narasla komunalna posojila, kar kaže, da so zavodi ob sedanji organizaciji komunalnega kredita morali vse svoje presežke vlog, ki so bili znatni še v prvem četrletju leta, dati na razpolago občinam in samoupravam za njih potrebe. V tej smeri je potrebna tudi reorganizacija poslovanja regulativnih hranilnic.

D. Potočnik.

TRGOVINSKE RAZMERE V SRBIJI IN SRBSKA TRGOVINSKA POLITIKA V LETIH 1830 do 1914

Prvo razdobje (od l. 1830—1882).

Srednjeveške srbske države vzdržujejo razmeroma živahen vnanji trgovinski promet, najprej z Dubrovnikom, pozneje pa tudi z beneško republiko in bizantinskim cesarstvom. O tem pričajo med drugim mnoge njihove meddržavne pogodbe gospodarskega značaja, ki jih sklepajo srbski vladarji izza l. 1186 pa do zanika srbske državne samostojnosti. Srbska trgovinska politika te dobe ima kot cilj bolj domačo preskrbo z blagom, ki se doma ne izdeluje, ter zadovolitev državnih fiskalnih potreb.

S Turki prihajata siromaštvo in beda v deželo, narod se izseljuje, trgovina do malega zgine. Ta oživlja polagoma šele začetkom 19. stoletja in je še malo obsežna: l. 1807 znaša vrednost izvoženega blaga 3 milijone grošev, uvoženega pa 1 milijon grošev.

Leta 1815 izvojuje Srbija avtonomijo, ki jo l. 1830 Turčija tudi uradno prizna. Kot polsuverena država uživa Srbija izza tega leta v notranji politiki sicer svobodo, v vnanjih zadevah, torej tudi v trgovinsko-političnih, pa je formalno zmiraj še del turške države. Trgovinske pogodbe, ki jih sklepa Turčija, veljajo brez nadaljnega tudi za avtonomno srbsko kneževino.

V svojem stremljenju, da bi si pridobila popolno politično svobodo, pa se skuša Srbija otresti turške državne vrhovnosti in izda avtonomno dve carinski tarifi, prvo l. 1843, drugo pa l. 1864. Toda že pri teh skromnih poskusih naleti mlada srbska država na egoistični odpor Avstro-Ogrske, s katerim se mora boriti za svojo gospodarsko neodvisnost prav do svetovne vojne. Avstro-Ogrska uživa namreč izza karlovške mirovne pogodbe (1699) na turškem ozemlju trgovinsko-politično privilegovan položaj. Po tej ter po požarevški pogodbi (1718), ki ostane v veljavi do l. 1882, plačuje avstro-ogrsko blago v Turčiji samo 3%no carino od vrednosti. V poznejših pogodbah z drugimi državami zviša Turčija svoje carine, Avstriji pa uspe zmiraj znova, da si izgovori za svoj uvoz v Srbijo, Vlaško, Bosno in Hercegovino izjemen položaj, tako da plačuje njeno blago zmiraj le 3%no carino. Avtonomni značaj imenovanih dveh carinskih tarif se kaže zgolj v tem, da se brez sodelovanja turške vlade 3%na uvozna carina prilagodi izpremenjenim cenam. Pa celo na to izpremembo pristane Avstrija le proti izjavi, da na strani srbske vlade ni namere, da bi kršila avstrijske pravice. Položaj je torej ta, da veljajo za Srbijo pravno trgovinske pogodbe med Turško in Avstrijo, dejansko pa avtonomna srbska tarifa. V letih 1869 in 1875 storjeni poskusi, da bi sklenila Srbija z Avstrijo trgovinsko pogodbo, ne vedejo k cilju.

V tej dobi prihaja Srbija trgovinsko v poštev kot tranzitna država med srednjo in zapadno Evropo in Turško, kakor kot samostojna izmenjalka lastnih previškov za tuje blago. Naseljenost je še redka: prebivalstvo se ceni v početku na okoli 400.000 duš, do l. 1834 naraste na 678.000, do l. 1866 pa na 1,216.000 duš. Vrednost celokupnega srbskega izvoza znaša n. pr. l. 1843: 8·1 milj. Din, l. 1871 pa 28·4 milj. Din. Za znatnejši uvoz torej nedostaje kupne moči. V uvozu zavzema glavno mesto še kolonijalno blago, poleg njega je nekaj upoštevna še železnina, steklo,

orožje ter municija. V letih 1865—1880 prihaja povprečno 78% tega uvoza iz Avstrije. Kot izvozno blago prihaja iz kneževine pretežno (4/5) živina: nepitani voli in svinje, katerih kakovost je slaba, ker se živinoreji ne poveča še pažnja in se izvažata blago, kakršno dajejo brez človeškega prizadevanja travniki in gozdi sami od sebe. Letno se izvozi v poznejših letih te dobe 200.000 svinj, kot izkupiček pa se dobi zanje komaj 3—4 milijone Din. Žita Srbija do l. 1866 ne izvažata, temveč ga mora, ker je poljedelstvo slabo razvito, celo uvažati.

Srbsko narodno gospodarstvo je v tej dobi še zelo nediferencirano in enostransko preprosto. L. 1834 javlja francoski konzul svoji vladi: »Stvarno tu ni nikakšne fabrikacije razen domačega dela in nekoliko malih tkalnic. Letni izvoz svinj v Avstrijo, Češko in Lombardijo znaša 125.000 komadov. Živina je edino bogastvo dežele.« Socialna struktura je enostavna in je organizirana patriarhalno na podlagi rodbinske zadruge. Prebivalstvo se razslojuje poklicno in socialno zelo počasi; skromne potrebe prebivalstva, katere krijejo večinoma izdelki domačega dela, ne prinašajo trgovini in obrti mnogokaj posla, in še ta je povečini v rokah Cincarjev, Grkov in Židov. Obrt urejujejo običaji in policijske odredbe, šele l. 1847 izide zakon o »esnafih« in obrtih, ki ostane s strogiimi svojimi predpisi do l. 1911 v veljavi. Prevozne prilike so neverjetno težavne.

Domače obrtnosti, ki proizvajata s primitivno tehniko, triodstotna carina ne more zaščititi; avstrijska konkurenca potlači v prvih početkih vsak poskus gospodarske osamosvojitve. Večja obrt se že zato ne razvije, ker je notranji trg veliko pretesen, potrošna moč prebivalstva preslaba, domačega kapitala pa bore malo. Koncem te dobe (1880) se nahajata v Srbiji 14 manjših parnih mlinov, 2 pivovarni, 2 žagi, 1 opekarna, 1 železolivarna, razven tega pa ni ničesar, kar bi mogli imenovati industrijo. Leta 1869 se osnuje v Beogradu prvi srbski denarni zavod, l. 1884 pa Narodna banka, ustanovljena predvsem, da podpira s krediti srbsko poljedelstvo in šele v drugi vrsti zato, da organizirata denarstvo in skrbi za denarni obtok.

Drugo razdobje (od l. 1881 do l. 1905).

V vojni l. 1877/78 si pribori Srbija tudi vnanje-politično neodvisnost, toda po reichstadtškem dogovoru je bila prešla iz področja ruskih interesov v interesno področje Avstro-Ogrske. Berlinski kongres zagotovi Srbijo še zelo neugodno med osamosvojeno Bolgarsko, neprijateljsko Turško, zasedeno Bosno in Hercegovino ter egoistično izkoriščevalko Madžarsko. Avstrija, katere ekonomski ter politični interesi so srbskim interesom diametralno nasprotni, ne zamudi nobene prilike, kako bi dala čutiti svojo moč srbski državi. Že ob berlinskem kongresu vsili Srbiji kot plačilo za svojo »politično pomoč« konvencijo, po kateri brez pristanka Avstrije ne sme sklepati trgovinskih pogodb. Po čl. 37 berlinske pogodbe ostanejo za kneževino Srbijo v veljavi kapitulacije in vse trgovinske pogodbe, ki so jo dotlej vezale kot turško vazalno državo, dokler z lastnimi trgovinskimi dogovori ne bi izpremenila odnošajev med seboj in interesiranimi državami. Srbija se obveže, da zgradi železnico, ki naj spoji Avstro-Ogrsko s Solunom in Carigradom, Avstrija pa prevzame regulacijo Donave skozi Železna Vrata ter si pridrži pravico, urediti plovbo po njej. Uredi jo seveda tako, da uživa avstro-ogrsko

plovba vse privilegije (tudi kabotažo ob srbskem obrežju in davčno prostost), srbska pa nobenih.

Imenovana konvencija predvideva tudi izjemen položaj avstro-ogrške trgovine na srbskem ozemlju ter sklenitev carinske unije. Ker se pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe z Avstrijo zavlečejo in ker stremi Srbija po tem, da se reši prejšnjega stanja, sklene l. 1879 začasni trgovinski dogovor z Vel. Britanijo, ki temelji na klavzuli največjih pogodnosti. S tem činom pokaže ob prvem početku svoje politične neodvisnosti Avstriji, da dobro vidi opasnost, ki ji preti od nje in da bo Srbija stremela za tem, da se otrese madžarsko-nemškega jerobstva čim prej in za vsako ceno. Zavaljo pritiska Avstrije pristane Vel. Britanija na restrikcijo, v smislu katere pogodnosti, določene v trgovinskem dogovoru, ne veljajo glede olajšav, ki jih bo Srbija dala Avstro-Ogrski. Obenem sklene kneževina še trgovinske dogovore s Švico, Rusijo, Belgijo in Italijo.

Po dolgih in težavnih pogajanjih se l. 1881 sklene trgovinska pogodba z Avstro-Ogrsko. Ta pogodba, ki temelji na načelu pogodnostne klavzule, in pogodba l. 1893 sta edini tarifni srbski pogodbi te dobe, vse druge vsebujejo zgolj pogodnostno klavzulo. S to pogodbo se Srbija spretno izogne carinski uniji, ki jo Avstrija tako želi, dasi pogodba unijo kot bodoči cilj še omenja. Obe pogodbi sta pod vplivom tajne konvencije, ki jo sklene Srbija l. 1881 z Avstrijo na njen pritisk in ki ostane praktično v veljavi do začetka 20. stoletja.

V tej konvenciji, ki je v tesni zvezi z gospodarsko politiko Srbije, se ta odreka pravici do Bosne in Hercegovine, ter obeta, da ne bo sklepala trgovinskih pogodb, ki jih Avstrija predhodno ne odobri. Druga trgovinska pogodba, ki jo sklene Srbija z Avstro-Ogrsko l. 1893, se od prve bistveno ne razlikuje. Kako neprijateljske so bile nakane sosedne monarhije, med drugimi zgovorno priča okolnost, da izdelajo prvo trgovinsko pogodbo Srbiji kar avstro-ogrski pooblaščenici sami in ji jo vsilijo, ne da bi sploh pripustili srbskih delegatov k sodelovanju.

Prvo kakor drugo trgovinsko pogodbo označujejo nizke carinske postavke v izmeri 6%, 8% in 15% od vrednosti; poslednja stopnja velja samo za nekatere maloštevilne luksuzne predmete. Poleg Anglije se v tej dobi Srbija v vsej Evropi dejansko še najbolj približuje sistemu svobodne trgovine. Po pogodbi iz l. 1881 more uvoznik po izvolji zacariniti blago po specifičnih postavkah tarife ali pa po vrednosti. S tem je kneževina na carinskih dohodkih seveda občutno prikrajšana. Ravnotako jo prikrajšuje tudi določba, da plača avstrijsko blago, ki prekorači carinsko mejo v svobodnem trgovinskem prometu, v obmejnem pasu (15 km) le polovično carino. Na ta način osigura Avstrija na srbskem ozemlju svojemu izvoznemu blagu izvenkonkurenčen položaj, dočim more Srbija svojo živino, ki tvori več ko polovico njenega izvoza, izvažati samo na odrejena avstro-ogrška tržišča in se more ta uvoz v smislu veterinarske konvencije, sklenjene obenem s trgovinsko pogodbo, prepovedati; k določbam te veterinarske konvencije se zateka Avstrija pogostoma, zlasti zmiraj tedaj, kadar ji ne ugaja politični položaj, četudi v vsej srbski državi ni znaka kužnih živinskih bolezni. Neizvestnost, bo-li v kritičnem času meja odprta ali zaprta, povzroča izvozu glavnega srbskega izvoznega predmeta ogromne škode.

Dasi želi Srbija ščititi svojo obrtnost, ji nizka uvozna carina to namero čisto onemogoča. Proizvodi avstrijske industrije poplavlajo doželo in prete uničiti še ono obrt, ki je kljub vsem težavam nastala. Zato si skuša Srbija pomagati na posreden način, t. j. z obremenjanjem uvoznega blaga s pomočjo avtonomne zakonodaje. Tako uvede l. 1885 davek na obrt, čigar odmera je prikrojena tako, da zadene v glavnem uvoz. L. 1891 odredi pobiranje carine v zlatu, kar pomenja dejansko zvišanje uvozne carine, l. 1886 in 1891 pa se uvedejo nove trošarine na vrsto predmetov, ki se v Srbiji proizvajajo vsaj v enem obratu ali v malem številu obratov.

Srbska vnanja trgovina je v tej dobi usmerjena v pravcu avstro-ogrskih dežel. Trgovina z drugimi državami ostane minimalna; najmanj prometa je z najbližjimi sorodnimi deželami Bosno, Hercegovino in Črno goro, ker ga Avstrija ovira, kjer more. Tudi Bolgarija, ki usmerja svoj promet k Donavi in Črnemu morju, ne prihaja z ničimer v poštev. Vrhutega neti Avstrija med Srbijo in Bolgarijo stalne razdore, posebno izza nesrečne vojne l. 1885. Minimalen je tudi promet z drugimi državami, s katerimi je sklenila Srbija po l. 1881 in 1893 trgovinske pogodbe, z Nemčijo, Francijo, Grško i. dr.

Prometni položaj se v primeri s prejšnjo dobo izboljša v toliko, da dobi Srbija l. 1863 železniško zvezo z zapadno Evropo, nekaj let pozneje pa tudi s Solunom in Carigradom; obenem poživl regulacija Donave tudi plovni promet. Zveza s Solunom srbskemu gospodarstvu ne prinaša omembe vrednih koristi, pač pa se gospodarski napredek, ki ga prinašajo olajšani prometni stiki, pokaže kmalu v podonavskih okrajih, pozneje pa tudi v notranjih. Število okrajev je bil berlinski kongres pomnožil za štiri nove okraje.

Kakor prej, je glavni uvoznik Avstrija. Proti tej je konkurenca drugih držav vsled njenega privilegiranega položaja in ugodnejših prometnih zvez naravnost izključena. Srbski izvoz ves čas nekako stagnira; izvažajo se le najenostavnejše surovine, t. j. živina, žito, sadje i. pod. V letih 1884—1905 izvozi Srbija 1·2 milj. komadov svoje živine za skupnih 204 milj. Din in 3·4 milj. svinj za skupno vsoto 239 milj. Din. Celokupni izvoz znaša v omenjenih letih 1145·4 milj. Din. Skoraj vse to se izvažava v Avstro-Ogrsko, prav za prav v Budimpešto, le neznamen del gre neposredno na Dunaj in dalje. Avstro-Ogrska pa ni neposredni potrošnik srbskega izvoza, temveč prodaja uvoženo blago, kakor je videti iz trgovinskih statistik, z več nego 100%nim dobičkom v zapadne evropske države. Srbsko izvozno blago radi tega na zapadno-evropskih tržiščih ni znano.

Ker Srbija tudi nima nikakšne komercialne organizacije, ji opravljajo izvozne ter uvozne posle večinoma (¹/₃) ogrske tvrdke, ki kupujejo s svojimi agenti blago od vasi do vasi, od sejma do sejma. Naplačila, ki jih ti agentje dajejo kmetom, so skromna in skromen je tudi končni izkupiček, če ga je kaj. Avstro-Ogrska je gospodar izvoznega kredita, ki ga dajejo beograjske podružnice dunajskih in budimpeštanskih bank, gospodar je tudi železniških tarif in zastopa Srbijo na mednarodnih tarifskih konferencah.

Iz imenovanih razlogov, pa tudi radi tega, ker je kakovost izvoznega blaga pomanjkljiva, Srbiji njen izvoz izdaleka ne prinaša onih koristi, ki bi jih ob normalnejših razmerah moral donášati. Ker se izvoz forsira, so cene, ki se dosežejo, še manj povoljne, madžarski posredovalci pa

odnesejo povrh še posredovalski zaslužek. Šele izza preloma stoletja pridobiva izvozna živina na kvaliteti in pojavlja se tudi stremljenje, ustvariti za izvoz lastno posredovalno organizacijo. Leta 1900 se osnuje v to svrhu kot organ nacionalne samopomoči Izvozna banka z glavnico 3 milijonov Din, ki se zdi sodobnikom že ogromno visoka. Trajalo je pa nekaj let, preden razpolaga Srbija z zadostnim številom lastnih ljudi, ki so v izvozni trgovini strokovno izvežbani.

Da se industrija še zmiraj ne more razviti, ob opisanih razmerah ne more presenetiti. Za to domača finančna podlaga ne zadostuje. Sicer štejejo koncem te dobe (l. 1905) v Srbiji že 149 denarnih zavodov, pa njihova skupna glavnica ne znaša več kakor 29 milijonov Din. Spričo ostre avstrijske konkurence ni misliti na snovanje večjih podjetij. Inozemski kapitali pa že radi notranje-političnih motnjav nočejo tvegati imobilizacije v industrijskih investicijah. Le drobna obrt se po vaseh in mestecih bolj živahno razgiba, ker se razkrajja rodbinska zadruga in domače delo ne skrbi več tako za potrošnjo, kot prej. Po statistiki iz l. 1900 se peča od skupnega prebivalstva 2,688.000 duš le 2·16% z obrtjo. V tej je zastopano okoli 100 strok, prevladujejo pa pritlikavi obrati (mojster dela brez vajenca ali zaposluje le enega). Vsled tega ne zaleže bogve kaj tudi zakon o pospeševanju nacionalne industrije, ki si ga da Srbija l. 1898. Koncem te dobe štejejo v Srbiji: 153 mlinov, 14 žag, 9 pivovaren in 93 drugih obratov, ki jih označujejo kot tvorniške; njihova celokupna glavnica znaša 29·4 milj. Din; od te odpade 54% na mline.

Relativno velik je uvoz tujih kapitalov v Srbijo, ki jih potrebuje za gradnjo železnic, za vojaške nabave in kritje budžetskih primanjkljajev, ki so do l. 1903 stalen pojav. Relativno velikih vsot, ki so potrebne v imenovane namene, skoz in skoz kmečka država sama ne zmore. Izmed 26 državnih posojil, najetih izza l. 1876, more notranji denarni trg s težavo prevzeti le dvoje manjših, za ostala posojila poskrbe večinoma pariške, dunajske ter berlinske banke. Pogoje teh posojil ne moremo imenovati ugodne, njih povprečni emisijski tečaj ne dosega niti 80 %. Deset teh posojil se l. 1895 združi v konverzijsko posojilo, ki znaša 355·5 milij. dinarjev.

Tretje razdobje (od l. 1906 do 1914.

Ko se prično l. 1905 pogajanja za sklenitev nove trgovinske pogodbe, hoče Avstrija to priliko porabiti, da ohrani svoj izjemni položaj na srbskih tržiščih in da ga ojači s tem, da prisili Srbijo k sklenitvi carinske unije. Toda prilike so se bile medtem korenito izpremenile. Pod vlado kralja Petra osvoboditelja se zopet upostavi parlamentarni režim, ki se požuri, da — zlasti v narodno-gospodarskem pogledu — popravi, kar se je bilo pod vlado Obrenovićev zamudilo; državne finance se uredi, državni proračuni pridejo v ravnovesje, pokažejo se celo proračunski previški. Na krmilu države se nahajata dva zelo sposobna državnika: spretni politik Nikola Pašič in izborni narodni gospodar Laza Paču. Zdaj Srbija niti več ne počaka, da bi mogla skleniti trgovinsko pogodbo z Avstrijo kot s prvo državo, temveč sklene že, ko tečejo srbsko-avstrijska pogajanja, tarifno-trgovinsko pogodbo z Nemčijo, obenem pa se pogaja z Bolgarijo zaradi medsebojne združitve v carinsko unijo. Ta je bila v Sofiji že uzakonjena, toda Avstrija doseže s skrajnim pritiskom na Srbijo, da jo ta

odpove. Mesto trgovinske pogodbe se ustvari l. 1906 med Srbijo in Avstrijo neki modus vivendi, ki naj velja do sklenitve definitivne pogodbe. Že dne 5. aprila istega leta pa izroči Avstro-Ogrska Srbiji skrajno ošaben in v stvari žaljiv memorandum, v katerem ne zahteva nič manj, nego da naj avstrijski organi izdelajo srbsko carinsko tarifo in da se pri državnih nabavah, predvsem vojaških, avstrijski proizvodi ne smejo izključiti. Srbija obeta v svojem odgovoru, da bo avstrijske ponudbe upoštevala, ako bodo po cenah in kakovosti izdelkov drugim enake, da pa avstrijskega vojnega materiala ne more naročati, ker tega strokovna vojaška komisija ne priporoča. Avstrija, ki hoče Srbiji preprečiti oborožitve in ovirati gradnjo srbskih železnic, zahteva na to od srbske vlade pismeno izjavo, da se bodo avstrijske ponudbe upoštevale. To zahtevo zavrne srbska vlada v noti z dne 20. junija 1906, v kateri pravi med drugim: »Kraljeva vlada si pridržuje pravico, nabaviti topove in municijo kjer in kadar bodo zahtevali državni interesi«.

Dne 24. julija Avstro-Ogrska Srbiji svoje meje zapre. Carinska vojna, ki s tem nastopi in o kateri je rekel že l. 1880 Ristić, da more ona edina Srbijo osvoboditi gospodarskega jarma, pod katerega jo je spravil berlinski kongres, traja več ko dve leti, do 1. septembra 1908. Avstriji se ne izpolni pričakovanje, da Srbija svojemu izvozu ne bo mogla najti drugih odjemališč, ter da jo bo gospodarsko izkrvavljeno lahko prisilila k še večjim koncesijam. Srbija si poišče preko Soluna, Galaca in Brajle novih odjemališč v Italiji, Turčiji, Aleksandriji, Nemčiji in Franciji, diferencira svoj izvoz ter jame snovati domačo agrarno industrijo — zlasti klavnice —, s čimer postaneta poljedelstvo in tudi izvozna trgovina dobičkanosnejša. Zaeno sklene več trgovinskih pogodb, n. pr. z Italijo, Francijo, Belgijo, Vel. Britanijo, Švico i. dr.

Videč, da bo mala kmečka Srbija vendarle brez hudih pretresljajev prebrodila krizo in si celo še opomogla, in boječ se, da ne pride sploh ob ves vpliv, se Avstrija požuri, da začne nova trgovinska pogajanja. Po dolgih zavlačevanjih se sklene l. 1910 nova pogodba. Toda ta se od prejšnjih dveh bistveno razlikuje. Srbiji ni več za neposredni uvoz v sosedno monarhijo, mnogo bolj pa za prevoz skoz Avstro-Ogrsko v druge, zapadnoevropske države. Srbska industrija in obrt dobita izdatno carinsko zaščito. Gospodarska samostojnost je izvojevana.

Kljub vsej avstro-ogrski konkurenci se srbska obrtnost v tej dobi relativno ugodno razvije. Leta 1910 štejejo v Srbiji 470 industrijskih podjetij z 10.315 delavci in 10.164 KS. Skupna proizvodnja teh podjetij znaša 74 milijonov predvojnih Din.

Še enkrat, l. 1914, misli Avstrija, da je nastopil ugoden trenutek, ko bi mogla vzpostaviti svoj gospodujoči položaj v Srbiji z njeno aneksijo, pa vojna sreča čisto drugače odloči.

Težko bo kje najti državo, ki bi si bila morala skoz tako mnoge in težke ovire in ob tako neugodnih pogojih krčiti pot k popolni politični in gospodarski svobodi, kakor ravno kraljevina Srbija. Vso njeno zgodovino izza prvih osvobojevalnih naporov pa do svetovne vojne napolnjujejo — kljub vsem manj všečnim presledkom — prizadevanja, da bi dosegla gospodarsko samostojnost zato, da ne propade tudi politična, in utrdila politično neodvisnost zato, da se doseže gospodarska svoboda. Iz knjige: Trgovinska politika.

Dr. Albin Ogris.

FRANCOSKE VELEBANKE 1932

Zaključki peterih francoskih velebank za leto 1932 niso prinesli prav za prav nobenega presenečenja. Čeprav je spričo svetovne depresije nadaljevanje normalne velebančne politike izredno težavno, so vendar francoski bančniki to nalogo prav spretno rešili. Pri tem je treba opozoriti, da se je pričelo čiščenje v francoskem bankarstvu že po znanem Oustricovem škandalu leta 1930; zato se je v preteklem letu 1932 vodil boj le proti kriznim ognjiščem, ki so ostala pri Union Parisienne in pri Banque Nationale de Crédit. Prvo banko so fuzionirali s Crédit Mobilier, in je nastala tako nova banka, ki normalno funkcionira. Drugo banko so pa spravili na noge z novim denarjem, ki je prišel direktno ali indirektno od Dreyfusove skupine, tako da razpolaga ta zavod danes zopet s ca. 2500 milijoni frankov depozitov.

Polomi malih bank so menda popolnoma zaključeni. Značilna za zadnja tri krizna leta je velika moč treh prvih depozitnih bank, ki so od leta 1930 dalje svojo že itak tradicionalno politiko opreznosti še podvojile in so se »kupčijam« takorekoč odrekle. Zaslužile so manj kot prej, a ostale so visoko likvidne. Če dobro pogledamo, so te banke prav za prav le velike hranilnice, katerim občinstvo neomejno zaupa in katerim so bile vloge izročene praktično brez obresti.

Položaj glavnih bančnih zavodov je razviden iz sledečega seznama (vse v milijonih frankov):

Zavod	Glavnica in rezerve		Depoziti		Čisti dobiček	
	1931	1932	1931	1932	1931	1932
Crédit Lyonnais	1.208	1.208	14.577	14.313	83	82
Comptoir d'Escompte	833	833	9.445	9.043	44	36
Soc. Générale	707	707	12.471	11.447	64	60
Banque de Paris	590	592	2.351	2.534	24	25
Crédit Commercial	403	411	2.731	2.705	31	28

Vidimo iz seznama, da so depoziti padli le za prav majhen znesek in da so bile vloge spričo zaostritve krize v teku preteklega leta zelo stabilne. Tudi rezervnih postavk se banke niso nič dotaknile in so jih v posameznih slučajih še celo zvišale. Seveda pa razpoložljiva sredstva še dolgo ne bodo odtekla v gospodarstvo; direktorji so postali zelo previdni, odklanjajo vsled svetovne gospodarske in denarne negotovosti vsak riziko in si iščejo služka v Franciji sami. Menda se jim je to v tekočem letu deloma tudi posrečilo.

Kljub visoki disponibiliteti so banke denarni trg odločno podražile in morejo mirno gledati v bližnjo bodočnost. Dalje nimajo depozitne banke takorekoč nobenih konsorcijskih udeležb in se morejo smatrati kot varne proti borznim presenečenjem. Dividende so bile lani iste kot leta 1931, razen pri Banque de Paris, katere čisti dobiček se pa tudi ni skoraj nič izpremenil. Dividende so bile v frankih sledeče (imena bank v skrajšani obliki):

Zavod	1931	1932
Lyonnais	100	100
Comptoir	50	50
Générale	45	45
Parisbas	60	50
Créd. Cial	50	50

Vsled te konservativne dividendne politike, ki so si jo pred pol leta predstavljale za nemogočo, se je mogel tudi borzni tečaj delnic teh bank obdržati na visoki višini. Skoraj v nobenem slučaju ni bil dosežen globinski tečaj od konca leta 1931. Razen delnice Banque de Paris, ki je odlično špekulativna vrednota, kolebajo tečaji drugih bank le prav malo. Zanimiv je sledeči seznam delniških tečajev:

Zavod	Konec 1930	1931	1932	Marec 1933
Lyonnais	2490	1430	2135	2025
Comptoir	1630	1018	1191	1080
Parisbas	2160	1090	1722	1426
Générale	1535	994	1103	1095
Créd. Cial	1142	620	723	744

Kakor v številnih drugih pojavih pri presojanju francoskega bankarstva se vidi tudi iz navedenih tečajev, kot da bančna kriza v Franciji ni le premagana, temveč da se je pričela umikati prav polagoma se razvijajoči konjunkturi.

Kot rečeno, so banke zelo previdne; vendar se čuti, da nameravajo izvesti zaenkrat prav majhne poskusne kupčije. Sicer to še ni nobeno konjunktorno poživiljenje, a pokazala se bo marsikakšna nova tendenca. Francoske depozitne banke so iz krize odnesle vsekakor velik dobiček: postale so neomejen gospodar francoskega denarnega trga, na katerem stopajo zasebne banke zmeraj bolj v ozadje. Velike banke tega razvoja niso pospeševale, a ga tudi niso ovirale; njih sedanji vladajoči položaj je zaključek v zadnjih težkih letih preizkušene depozitne varnosti, izostanka glavninskih redukcij, stalnosti dividendne politike in pa zaključek konservativnosti njih vodstva. Žir.

RUSIJA V SVETOVNI PETROLEJSKI BORBI

Kako vplivajo petrolejski interesi na mednarodno politiko Anglije, Nemčije, Poljske in Rusije.

Inženjer Trachtenberg je mednarodno priznana avtoriteta v poznavanju Rusije. Kot prvi cilj sovjetov označa bodočo bitko na svetovnem trgu petroleja, pri čemer računajo sovjeti na popolno zmago. Kako bo, je težko reči. V resnici spada ruska petrolejska industrija med one industrijske panoge, kjer je razvoj najbolj prekosil prvotne načrte. Sovjetski gospodarstveniki pravijo: »V skupnih zalogah nafte ima Rusija že drugo mesto na svetu, v Evropi pa prvo«; in sovjetski politiki pravijo: »Naloga druge petletke obstoji v pridobitvi odločilnega stališča v svetovni trgovini.«

Nova petletka določa produkcijo ca 250 milijonov ton; leto 1933. ima nakazanih 25 milijonov ton, leto 1937. pa že 80 do 90 milijonov ton! Z največjim poudarkom delajo Rusi na to, da bi dobili vodilno vlogo na petrolejskem trgu. Poleg vseh najmodernejših tehniških pripomočkov za pomnoženje in izboljšanje produkcije so na delu tudi geologi, ki petrolej prav tako iščejo kot premog in kovine. Dobili so nove petrolejske vrelce ob Amurju, ob Bajkalskem jezeru, ob Uralu itd.

Na svetovni konferenci pogonskih sil v Londonu so cenili zaloge nafte v Rusiji na približno 2900 milijonov ton, svetovne zaloge nafte na 7700 milijonov ton; ruske zaloge znašajo torej skoraj 38 odstotkov vseh svetovnih zalog!!

Ali se pripravlja Rusija na eksportno ofenzivo velikega sloga? Sovjeti dobro vedo, da bodo pri eksportu nafte zadeli v bodočih letih na svetovnih trgih na še večji odpor kot doslej. Zaenkrat se trudijo, da bi se otresli očitkov dumpinga, in stavijo delavcem in nastavljenecem petrolejske industrije kruh v določenih množinah brezplačno na razpolago, seveda le v slučaju, če se jim posreči spraviti dotedaj poljedelstvo v red. Ta problem je postal sedaj aktualen. Rusi žita ne bodo podražili in bodo tudi proletarcem drugih dežel oznanjali, da je v Rusiji kruh zastonj. S tem hočejo dovesti tudi delavce drugih eksportnih industrij do večjih uspehov pri delu.

Ruski eksport naftinih produktov je znašal v preteklem letu sledeče količine: V Italijo 1.040.000 ton, v Francijo 967.000, v Anglijo 597.000, v Nemčijo 532.000, v Španijo 431.000, v Japonsko 368.000, Belgijo 272.000, Švedsko 272.000, Egipet 268.000; dalje večje množine v Češkoslovaško, Baltske države, v Turčijo, Perzijo, Afganistan, Zapadno Kitajsko, Mongolijo.

V pariškem »Matin«-u od 18. julija t. l. beremo uvodni članek Henryja Koraba, z naslovom: Veter v Vzhodni Evropi se je obrnil. Pripoveduje nam, kako je prišlo do sporazuma med Rusijo in Poljsko, kako je Berlin vsled tega vznemirjen in — kdo da stoji za Berlinom. Nikdo drugi kot sir Henry Deterding, vodja petrolejskega velekoncerna Royal Dutch Shell, ki ima razprežene svoje mreže po vsem svetu. Rusi imajo kot pravi evangelij pred očmi sledeče tri točke:

1. Sir Henry Deterding, skupno z angleškim Intelligence Service (Poročevalna služba ali Poročevalni urad), je gmotno podpiral in podpira še sedaj hitlerjansko gibanje.

2. To je napravil glede na intervencijo (seveda oboroženo) v Rusiji, z namenom, da se polasti petrolejskih vrelcev v Kavkaziji, in kar se tiče Intelligence Service-a, da vzdrži angleško vlado v Indiji.

3. Te naloge pa 3. Reich (sedanja Nemčija) ne more rešiti drugače kot v zvezi s Poljsko.

Pot do Kavkaza gre preko Ukrajine! Kaj vse nam postane sedaj jasno! Poljaki se niso dali zapeljati, ker dobro vedo, da bi prišli za Rusijo na vrsto oni sami. In seveda tudi njih petrolej. Deterding se boji petrolejskega boja z Rusijo.

V. Šarabon.

GOSPODARSTVO DOMA IN PO SVETU OB ČASU LONDONSKE KONFERENCE

Svetovna denarna in gospodarska konferenca se je začela dne 12. junija v Londonu. Na njo so gledali vsi narodi sveta z velikim pričakovanjem. Toda v trenutku, ko to pišemo, je prav za prav konference že konec. Čeprav še delajo nekateri odbori, vendar o važnih stvareh ni več razprav, ker ni prišlo do soglasja. Naša država je bila močno zastopana tudi na tej konferenci, njeni delegati so se udeleževali tudi diskusije. Toda posebnega pomena ta kon-

ferenca za nas nima, edino omeniti bi bilo, da so bile sklenjene nekatere važne politične pogodbe. Toda o teh političnih pogodbah danes pisati, mislimo, da je preuranjeno, ker še niso dokaz za bistveno izpremembo zunanje politike važnih držav. Vsekakor nam bo šele bodočnost pokazala, če so bili ti pakti tudi za politiko naše države uvod v novo dobo.

Med najbolj konkretnimi rezultati konference bi bilo navesti sporazum med štirimi velikimi producenti pšenice: Unijo, Kanado, Avstralijo in Argentino. Toda k temu bloku niso dale pristanka druge države in je njegova politika negotova. Sklenili so sicer redukcijo površin za 15%, ravno tako ureditev izvoza. Toda poročila o letošnji žetvi v Uniji vedo ceniti pridelek v Uniji tako nizko, da na izvoz ni mogoče misliti. Važnejša so bila druga poročila in predlogi. Sprejet je bil med drugim tudi predlog valutne komisije, da se naj zlato vporablja samo v prometu med državami, odnosno emisijskimi bankami, dočim naj se v notranjosti držav vse zlato koncentrira pri emisijskih bankah. Nadalje je bila izražena želja, da se izvrši stabilizacija valut in končno je bilo vsem državam predlagano, naj znižajo enotno svoje zakonito določeno kritje na 25%. To bi pomenilo n. pr. razbremenitev tudi za našo državo, kjer znaša zakonito kritje 35%, faktično kritje pa je po izkazih Narodne banke le malo višje. Toda predlagatelj pravijo, da se to znižanje minimalnega kritja ne sme porabiti za razširjenje kreditne baze.

Kot smo dejali, v važnih zadevah ni prišlo do soglasja, zato konferenca ni prinesla zaželenih in pričakovanih rezultatov; šlo je v glavnem za valutna vprašanja. Ko so dne 18. aprila opustile Združene države zlati standard, se je to smatralo samo za taktično potezo, ki naj olajša pozicijo Združenih držav na konferenci. Toda pokazalo se je, da so interesi Združenih držav veliko večjega obsega in da stopajo v eksperiment, čegar izid je še negotov. Nočemo dejati, da je eksperiment že vnaprej obsojen na smrt, ker beležimo te vrstice kot kronisti. Vse to seveda ne more zmanjšati ogromnega pomena tega poskusa za ves svet. Od 18. aprila pa do danes je padel dolar na isto stopnjo kot angleški funt, to se pravi, da je v primeri s prejšnjo zlato pariteto izgubil 30% vrednosti.

Konferenca je proti koncu junija zašla v nevarne vode, ker so bile države, ki so še obdržale kolikor toliko dobro funkcionirajočo zlato valuto, odločene izsiliti od Amerike obvezne izjave glede čimprejšnje stabilizacije. Tudi Amerika je nastopala za stabilizacijo, toda njena stabilizacija je imela drugačen smisel kot stabilizacija, katero so zahtevale države zlatega bloka. Države zlatega bloka so si zamišljale stabilizacijo v primeri z zlatom na sedanji bazi, Združene države pa so si zamišljale stabilizacijo cen in torej stabilizacijo valutnih tečajev na drugi podlagi. Vsi Rooseveltovi napor, da bi spravil konferenco zopet v tek, so se izjalovili, ker noče pristati na takojšnjo stabilizacijo dolarja, na drugi strani pa tudi države zlatega bloka ne popuste. Za nas je važna izjava, ki so jo podale države zlatega bloka na konferenci: Francija, Belgija, Švica in Holandija, kateri so se kasneje pridružile še Nemčija, Italija in Poljska. Ta izjava se doslovno glasi takole: »Zavedajoč se, da je vzdrževanje zlatih valut za gospodarsko in finančno obnovo sveta, za zopetno kreditiranje in za zavarovanje v državah z zlato valuto doseženega socialnega napredka bistveno, potrjujoč formalno svojo voljo vzdrževati svobodno funkcioniranje zlatega standarda pri sedaj veljavnih zlatih paritetah in v okvirju obstoječih obrestnih stopenj, pozivljajo podpisane vlade svoje osrednje banke, da ostanejo v ozkem stiku, da dajo tako pričujoči izjavi največji uspeh.« K bloku zlatih držav spada tudi naša država, pa ne samo radi prijateljstva oziroma odvisnosti od Francije, pač pa zato, ker je tudi naša državna finančna politika doslej vedno povdarjala pomen stabilnosti valute in se izjavljala proti vsaki inflaciji. Če danes nismo na tistem tečaju, ki ga je določil zakon o denarju z dne 9. maja 1931., je to pač pripisovati še drugim razlogom, ne samo državni gospodarski politiki. Pač pa je dinar že od novembra lani stabiliziran v primeri s švicarskim frankom, torej se drži že več kot pol leta. Pravijo (prim. Narodno blagostanje), da se dosega ravnotežje naše plačilne bilance zadnje mesece samo s prodajo dolarjev, ki radi razvrednotenja prihajajo na dan iz kmetijskih skrivališč, saj smo poleg Poljske imeli relativno največ efektivnih dolarjev. Ker se zavedamo, kaj vse lahko povzroči pri naših razmerah, ko je zaupanje še premalo ustaljeno, inflacija, oziroma podobni poskusi, zato je razumljivo odklonilno stališče. Seveda pa delujejo v nasprotni smeri še interesi izvozne trgovine, ki se hoče marsikdaj identificirati z interesi vsega našega gospodarstva.

Proti koncu meseca junija je prišlo do velikih napadov na holandski goldinar. Znani petrolejski magnat H. Deterding je začel v holandskem časopisu zastopati tezo, da naj Holandija, če hoče obdržati svojo pozicijo zlasti v

trgovini s kolonijami, kjer ji dela hudo konkurenco Japonska, sledi angleškemu vzgledu in vrže goldinar dol. Toda vodstvo holandske emisijske banke je odločno zavrnilo to, izjavljajoč, da Holandska ostane pri sedanjem zlatem standardu. Holandska je sicer morala oddati velike količine zlata za vzdrževanje tečaja, zvišala je obrestno mero na $4\frac{1}{2}\%$, toda v zvezi z drugimi emisijskimi bankami ji je uspelo vzdržati tečaj goldinarja, ki se je danes tako popravil, da je dosegel zgornjo zlato točko in da je danes ena najvišje notiranih valut v primeri z zlato pariteto v Evropi. Poleg tega je v petek tudi že emisijska banka znižala lahko diskont na 4% . Tako je Holandska kaj hitro prebolela krizo svoje valute. V bodoče bodo temelji za sodelovanje med notnimi bankami držav zlatega bloka gotovo še bolj utrjeni.

Drugače moramo pa skoro v vseh državah sveta zaznamenovati znatno aktivnost gospodarske politike. Tako je n. pr. sosednja Avstrija, ki se nahaja v najhujšem političnem boju z veliko nemško sosedo, tudi z zakonom uredila kot Češkoslovaška obrestno mero. Nadalje je zopet odločilno sanirala dunajsko denarstvo, ki je danes vse pod vladnim vplivom: to so dunajski Creditanstalt, katerega sanacijsko bilanco za 1. 1932. smo te dni čitali in pri katerem je država žrtvovala okoli ene milijarde šilingov za kritje izgub. Položaj v Avstriji pa se je nadalje poboljšal, ker bo veliko avstrijsko zunanje posojilo lahko te dni razpisano in bo avstrijska vlada že deloma sedaj lahko ukinila transferni moratorij, dočim je Nemčija te dni (1. julija) proglasila transferni moratorij za upnike iz raznih čakalnih sporazumov.

V naši državi nam je omeniti predvsem dejstvo, da je odbor za proučevanje kreditnih odnosov končal svoje delo in predložil pristojnim mestom v Beogradu svoje poročilo. Poročilo sicer doslej še ni bilo predano javnosti, zato je o njem nemogoče pisati. Gotovo pa je, da vsebuje predvsem predloge za rešitev tehnične plati sanacije našega denarstva, kakor mu je sploh bila dana naloga. Tako smo že v globokem poletju, pa še vedno ne slišimo iz Beograda ničesar o ukrepih za sanacijo našega denarstva, kar daje misliti na to, da se dosti ne bo storilo, ker so sedaj aktualna predvsem še vedno politična vprašanja.

Dne 1. julija je stopila v veljavo nova železniška tarifa.

V ospredju zanimanja je sedaj nova žetev. Dne 7. julija se je začela splošno v Vojvodini žetev. Po dosedanjih podatkih (pripomniti je, da je sedanja statistična služba zelo pomanjkljiva in zavaja lahko v zmotu z nepravimi podatki vse naše interese in tudi gospodarsko politiko sploh) cenijo žetveni donos pšenice na 24 milj. stotov, kar bi pomenilo, da imamo razmeroma dober pridelek. Tudi za izvoz nam bo preostajalo par tisoč vagonov. V zvezi z novo žetvijo je postalo aktualno tudi vprašanje finansiranja, ki je pa prepuščeno bolj zasebni iniciativi. Glede izvoza je bilo sklenjeno in dovoljeno, da ga smejo izvrševati tudi zasebniki, le v Avstrijo in Češkoslovaško, s katerimi državami imamo preferenčne pogodbe, bo izvrševala izvoz Privilegirana izvozna družba. V pogodbi s Češkoslovaško n. pr. sploh ima država dobiti dovoljeni preferencial.

Po podatkih prof. Rosenberga iz trgovinskega ministrstva o dosedanjih posledicah členov 5 in 6 se je v prvih 18 mesecih do 23. junija 1933 poslužilo 67 bank člena 5, od tega 49 leta 1932. in 18 letos, člena 6, ki je uveljavljen od 24. decembra 1932 pa 38 zavodov, prošelj pa je nerešenih 17. V Sloveniji sta se poslužila čl. 5 dva zavoda in čl. 6 en zavod.

Za naš poslovni svet je važno, da so bile potrjene te dni uzance za nakup hmelja. S 15. julijem pa se je začelo nakupovanje jaje po teži. Povprečno 1.000 jajc je 54 kg.

Razvoj zunanje trgovine nam kaže naslednja tabela (v milj. Din):

	Uvoz		Izvoz	
	1933	1932	1933	1932
januar	172.2	228.2	232.2	218.3
februar	180.0	229.4	224.5	203.7
marec	246.9	246.4	255.8	212.7
april	208.4	248.9	225.2	271.0
maj	237.8	234.6	244.2	219.8

Skupno je znašal naš uvoz v prvih 5. mesecih letos 1.045.3 milj. (lani 1.187.4), izvoz pa 1.181.3 (lani 1.125.4) milj. Uvoz je torej še padel, dočim je izvoz narasel. Zaradi tega se je izboljšala tudi bilanca naše zunanje trgovine: letos v prvih petih mesecih je bila aktivna za 136.5 milj., lani v prvih petih mesecih pa je bila pasivna za 62.0 milj. Din.

Indeks cen Narodne banke je od maja na junij narastel od 64·9 na 66·1, posamezne skupine izkazujejo tele spremembe: rastlinski proizvodi junij 61·1 (maj 59·3), živila in proizvodi 57·8 (55·2), mineralni 75·1 (75·1), industrijski 72·0 (71·8), izvozni 58·7 (57·4), uvozni predmeti 75·3 (74·8).

Pri **Poštni hranilnici** so hranilne vloge narasle v juniju za 5·3 na 487·6 milj. Od začetka leta pa do konca junija so vloge narasle za 44·9 milj. Din. Promet na poštnočepkovnih računih se je zmanjšal od 4.944·4 na 4.744·3 milj. Vloge na čekovnih računih so narasle od 884·0 konec maja na 890·4 milj. konec junija 1933.

V **izkazih Narodne banke** nam je zabeležiti za ultimo junija veliko zmanjšanje posojil, kar je dokaz za deflacijsko politiko Narodne banke, ki se nadaljuje vkljub vsem težkočam našega gospodarstva. Samo od 22. junija pa do 30. junija so padla posojila na lombardu in eskontu za 58·3 milj. Din, v kasnejšem izkazu za 8. julij je nastopilo zvišanje najbrže radi sezijških kreditov, ki so potrebni za finansiranje žetve. Nadalje je iz izkazov razvidno, da je prišlo zelo veliko srebrnega denarja v promet, nahaja se ga pa še mnogo v blagajnah Narodne banke. Sploh se opaža v poslovnem prometu prevelika nasičenost s kovanim denarjem. Z avtomobili ga je treba dovažati večjim industrijskim podjetjem za izplačilo delavskih mezd.

V pojasnilo stanja Narodne banke navajamo najvažnejše postavke v izkazih za zadnja tri leta (v milj. Din):

	1930		1931		1932		1933	
	31. dec.	28. jun.	31. dec.	30. jun.	31. dec.	30. jun.	31. dec.	30. jun.
Aktiva:								
zlato	1.077·6	1.540·4	1.758·4	1.762·6	1.760·8	1.797·6		
devize	350·2	747·2	332·1	213·5	206·5	102·7		
devize izven podlage	—	182·2	86·5	84·7	2·0	41·9		
kovani denar	27·1	29·1	38·8	50·5	139·9	334·3		
menišna posojila	1.433·7	1.252·4	1.065·7	1.936·1	2.112·0	1.923·9		
lombardna posojila	203·5	206·3	287·2	356·0	344·9	319·3		
Pasiva:								
bankovci	5.396·5	4.563·8	5.172·3	4.933·4	4.772·7	4.403·5		
žiro	667·2	707·8	326·3	453·0	384·7	250·7		
razni računi	195·6	198·2	60·9	78·4	299·6	702·6		
obveznosti z rokom	—	210·8	681·1	1.350·7	1.459·4	1.279·2		
obtok in obveznosti po vidu	—	5.574·7	5.588·4	5.476·2	5.470·6	5.360·9		
odstotek kritja	—	41·10	37·51	36·14	35·97	35·44		
samo zlato kritje	—	27·63	31·46	32·18	32·18	33·52		

D. P.

BOLJŠE CENE ZA SVETOVNOTRŽNO BLAGO

Po večkratnem kolebanju se je na svetovnem blagovnem trgu uveljavila zopet trdna tendenca, pri čemer je naraščanje cen relativno povprečno večje kot razvrednotenje dolarja. Močno je bilo v zadnjem času zlasti povpraševanje po žitu, povzročeno v prvi vrsti po napovedih o slabem pridelku pšenice v Zedinjenih državah. Tudi drugo blago se je dobro držalo; padla sta srebro in džuta. Na trgih kave se razvrednotenje dolarja skoraj nič ne pozna, kar pripisujejo predvsem bodočemu bogatemu pridelku v Braziliji.

Evropski trgi so vobče mirni; industrija je zaposlena s predelovanjem sirovin, ki jih je vzela v zadnjih mesecih s trga. Jesen bo dala najbrž novih pobud. V Zedinjenih državah so se odredbe vlade za poživljenje gospodarstva izkazale tudi še nadalje kot uspešne. Porast cen žita, bombaža, maščobe in mesa je dokaz, da je mogel predsednik Roosevelt presenetljivo hitro dobiti pravo izhodno točko za zboljšanje položaja kmetov.

Glede posameznosti omenimo, da se je prvič po dolgem času okrepil tudi evropski trg sirovega masla; močna inozemska ponudba je pač preprečila previsoke zahteve. — Braziljski pridelok kave cenijo na 30 milijonov vreč, svetovno produkcijo na 40 milijonov vreč, svetovno porabo pa na 22 milijonov vreč. Ni čudno torej, da ogromni previšek zelo vpliva na cene in se le-le kljub padcu dolarja ne morejo popraviti. — Konsum kavčuka se je v Ameriki v mesecih marec—junij skoraj potrojil, zaloge so padle, in se seveda to v ceni močno

pozna. — Londonske avkcije volne so dobro potekale. — Na trgu džute je slabo vplivalo poročilo, da bo pridelek letos za ca. 15 odstotkov večji kot je bil lani. — Ameriški trgi bombaža se dobro oblikujejo, in je tudi za nadalje pričakovati trdna tendenca. Kampanja za omejitev pridelovalnega ozemlja v šestnajstih državah je v polnem teku. Ameriška vlada hoče zagotoviti farmarjem tudi vnaprej dobre cene. — Ameriški konsum bakra se je od globinske točke krize podvojil in deloma potrojil.

Podamo običajni pregled:

Blago:	Borza	Maj 1933.	Junij 1933.	Julij 1933.
Pšenica	Chicago	70·37	74·00	112·87
Rž	Chicago	55·87	62·00	97·00
Kava	New York	8·25	7·50	7·75
Sladkor	New York	1·39	1·32	1·54
Sirovo maslo	Koebenhavn	1·50	1·48	1·58
Bombaž	New York	8·25	9·05	11·40
Džuta	London	19·75	17·37	16·87
Volna	Bradford	25·00	26·50	31·00
Baker	New York	7·00	8·00	9·00
Cin	New York	36·10	42·70	46·70
Srebro	London	19·19	19·06	18·69
Kavčuk	London	3·00	3·12	3·91

V. Š.

T O I N O N O

Stečaji in prisilne poravnave

v maju in juniju 1933

glasom objave Društva industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečenega leta):

Maj

1. Otvorjeni stečaji:

V Dravski banovini 6 (10), Savski 3 (11), Vrbaski 2 (—), Primorski 4 (7), Drinski 1 (5), Zetski 1 (2), Dunavski 3 (10), Moravski 2 (11), Vardarski 1 (2), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (—).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 4 (11), Savski 1 (26), Vrbaski 2 (3), Primorski 2 (6), Drinski — (7), Zetski — (3), Dunavski 4 (25), Moravski — (—), Vardarski — (—), Beograd, Zemun, Pančevo — (7).

3. Otvorjena posredovalna postopanja:

V Dravski banovini 9, Savski 65, Vrbaski 7, Primorski 3, Drinski 20, Zetski 12, Dunavski 6, Moravski —, Vardarski —, Beograd, Zemun, Pančevo 2.

4. Odpravljeni stečaji:

V Dravski banovini 2 (3), Savski 9 (5), Vrbaski — (—), Primorski 1 (1), Drinski 7 (4), Zetski 2 (3), Dunavski 5 (16), Moravski 7 (4), Vardarski 1 (3), Beograd, Zemun, Pančevo — (—).

5. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 9 (20), Savski 20 (22), Vrbaski 1 (3), Primorski 7 (6), Drinski 7 (6), Zetski 4 (1), Dunavski 10 (13), Moravski 3 (1), Vardarski — (1), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (2).

Junij

1. Otvorjeni stečaji:

V Dravski banovini 4 (6), Savski 2 (12), Vrbaski — (—), Primorski 4 (5), Drinski 2 (13), Zetski — (4), Dunavski 7 (4), Moravski 4 (7), Vardarski — (14), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (5).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 5 (13), Savski 2 (26), Vrbaski — (6), Primorski 1 (1), Drinski 2 (9), Zetski — (—), Dunavski 1 (10), Moravski — (1), Vardarski — (—), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (2).

3. Otvorjena posredovalna postopanja:

V Dravski banovini 21, Savski 73, Vrbaski 11, Primorski 28, Drinski 29, Zetski 6, Dunavski 17, Moravski 1, Vardarski 2, Beograd, Zemun, Pančevo 6.

4. Odpravljeni stečaji:

V Dravski banovini 5 (5), Savski 5 (5), Vrbaski 2 (—), Primorski 2 (2), Drinski 4 (5), Zetski 2 (3), Dunavski 11 (16), Moravski 6 (6), Vardarski 6 (2), Beograd, Zemun, Pančevo 4 (3).

5. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 5 (17), Savski 10 (29), Vrbaski 6 (6), Primorski 4 (4), Drinski 4 (13), Zelski 5 (1), Dunavski 6 (21), Moravski 2 (1), Vardarski 4 (1), Beograd, Zemun, Pančevo 6 (3).

Slike s svetovne gospodarske konference v Londonu

Ves svet zre sedaj z največjo napetostjo v London, kjer se je 12. junija otvorila svetovna gospodarska konferenca. V Londonu se sedaj ne govori o ničemer drugem, ko o tem, kako je svet bolan in kako ga je treba rešiti, ker je v smrtni nevarnosti. Preiskujejo se vzroki te bolezni in nasvetujejo zdravila.

Dnevni red konference je: denarna in kreditna politika; zvišanje cen; upostavitev normalnega transferja kapitala; ukinitvev omejitev, ki so napoti normalni trgovinski izmenjavi in organizacija proizvodnje in trgovine.

Ker se delo in razprave konference sučejo okrog perečih problemov, katerih pravilna rešitev je tudi za nas važna, naj podamo nekoliko slik iz razprav svetovne gospodarske konference v prvih tednih.

Denarna politika in stabilizacija valute. Največ težkoč povzročča na konferenci denarno vprašanje, ki se suče okrog problema — sredstvo za merilo valute. V teku tritedenskega zasedanja konference so se z ozirom na denarno vprašanje osnovala tri skupine. Na eni strani stoje evropske države, ki so obdržale zlato valuto in ki stoje odločno na stališču, da je splošna upostavitev zlate valute prvi pogoj za pričetek koristnega dela v cilju ozdravljenja svetovnega gospodarstva. Ta skupina je podpisala deklaracijo, v kateri izjavlja, da bodo države ostale zveste zlati valuti ter da bodo emisijske banke teh držav ostale med seboj v tesni zvezi. To deklaracijo so podpisale Francija, Italija, Belgija, Švica in Poljska, ki so osnovala »zlato blok«. — Na drugi strani stoje Zedinjene države Amerike, ki na takojšnjo stabilizacijo valute, pač z ozirom na svoje gospodarske interese in notranje težkoče, ne pristanejo. Tretjo skupino tvori Anglija, ki konkretno ne iznaša nikalih načel v denarnem pogledu. — Ameriški predlog za stabilizacijo valute predvideva, naj bi se stabilizacija izvedla na ta način, da znižajo emisijske banke minimum zlatega kritja ter da naj bo srebro kot del podlage. Pododbor za de-

narna vprašanja, ki je o tem predlogu razpravljal, pa je v svoji resoluciji naglasil, da je v interesu vseh držav, da čim preje izvedejo stabilizacijo valute, a pri tem naj bo zlato merilo za odrejanje vrednosti denarne edinice.

*

Francoski ministrski predsednik Daladier je v pogledu svetovne gospodarske krize in nje rešitve iznesel naslednje stališče Francije:

Da se ponovno ustvarijo zdrava gospodarska načela novega sveta, je predvsem treba končati z denarno vojno in stabilizirati denar, da bi se s tem dala trgovini popolna svoboda. Neodložljivo je potrebno dati garancijo za denarno vrednost in obdržati ali ponovno vpostaviti svobodno gibanje zlata. Organizirati je potrebno nadalje kontrolno zvezo med proizvajalci, da bi se njih proizvodnja racionalizirala in fakultativno prilagodila dejanski potrošnji. Treba se je odločno zediniti na osnovah poljedelske proizvodnje. Jako je važno in z vsa silo je treba delovati na organizaciji dela in s tem povrniti naporem človeškega dela njegov pomen in napraviti, da bo stroj služil človeku, a ne, da bo človek suženj stroja. Izkušnje 19. stoletja kažejo, da je potrebno vršiti velika javna dela, s čimer se bo mobiliziralo velike količine kapitala in ojačila narodna aktivnost. Konec svojega govora je predsednik francoske vlade povdaryl, da bo gospodarska vojna kot vsaka vojna, končala z velikimi izgubami za svetovno civilizacijo, pa naj bi vlade delovale v cilju ponovne ustvaritve splošnega zaupanja.

*

Cene in kreditna politika. Pododbor gospodarske komisije — denarna komisija, je izdelala osnutek resolucije o cenah in kreditni politiki. V osnutku te resolucije je izraženo mnenje, da je nadvse važno, da se na svetu obnovne cene blaga na debelo in na drobno ter da se vpostavi ravnotežje med proizvajalnimi cenami in običnimi cenami.

V nameri, da se doseže obnova cen, je denarna akcija eden najvažnejših faktorjev. Osnovne denarne prilike za obnovo cen so, da se zavrzde deflacija, da se doseže cenen in dober kredit in da bo kroženje denarja kar najživahnejše. Emisijske banke naj delajo skupno, da zagolove in izjavijo, da pristanejo na politiko cenenga kredita, da se s tem odprejo tržišča.

*

Žito. Med evropskimi poljedelskimi državami v pogledu žitne politike ni sloge, pa predstavlja zato ameriški sporazum, ki so ga sklenile Zedinjene države Amerike, Argentinija, Kanada in Avstralija glede znižanja proizvodnje žitaric — veliko nevarnost. Nasproti tej ameriški tendenci po znižanju proizvodnje, pa zahtevajo zastopniki industrijskih držav popolno svobodo proizvodnje in svobodno konkurenco. Trdijo, da se z znižanjem proizvodnje poljedelskih proizvodov in zvišanjem cen, kriza ne bo rešila. Po statistiki, ki jo je neka delegacija predložila, je na svetu 70 % ljudi, ki se bavijo s poljedelstvom. Zastopniki industrijskih držav zahtevajo, da se proizvodnja ne zniža, nego naj se racionalizira tako, da bi bile cene nižje, da bi se moglo izvažati pšenico tudi v azijske države, ki jo sicer malo trošijo. Treba je po mišljenju teh držav — organizirati prodajo, a ne proizvodnjo.

Fronta med poljedelskimi in industrijskimi državami postaja vedno ostrejša in pričakovati je še hudih bitk. Ameriški predlog zahteva tudi od evropskih držav proizvodnje žita, da ne bodo zvišale ne setve, niti proizvodnje; uvozne države žitaric pa bi se morale obvezati, da znižajo carino na žito; cene žitu se bodo radi manjše proizvodnje zvišale.

Evropske agrarne države pa streme za tem, da se omeji uvoz ameriškega žita na evropsko tržišče vsaj v toliko, kolikor bi ob racionalizirani proizvodnji one mogle kriti potrebe po žitu v Evropi.

Mala antanta na konferenci. Mnogo pažnje je povzročil v konferenčnih krogih govor čehoslovaškega zunanjega ministra dr. Beneša. Mala antanta, ki obsega znaten del evropskega ozemlja, je neposredno prizadeta po svetovni vojni, a je istotako podvržena mnogo večjim težkočam, ki prihajajo iz gospodarske krize, nego je to v drugih državah. V splošnem so pri gospodarski obnovi države Male antante tako važen faktor, da bi se brez njih sodelovanja to obnavljalno delo ne moglo popolnoma izvesti.

Stališče Male antante je:

1. Brez rešitve vprašanja dolgov, ki povzročajo prvo oviro denarni stabilizaciji, je nemogoče ozdravljenje mnogih držav;

2. denarna stabilizacija je eden prvih pogojev za izboljšanje svetovnega gospodarskega položaja in je zato treba čim prej vpovstaviti mednarodni denarni standard;

3. prilagoditev cen je treba izvršiti po vseh državah po položaju produkcijskih tržišč;

4. vprašanje obnove kapitala ne sme biti rešeno izolirano, ker je vezano na problem ravnotežja.

V imenu Male antante je nadalje priporočal dr. Beneš ukinitve deviznih omejitev in kontingentov, ker ovirajo mednarodno trgovino. Potrebno je, da se odstranijo ovire, ki obstojajo za mednarodno trgovino brez neposrednega protekcionizma.

Carinska politika vsake države naj bo znosna in v popolnem nasprotju z idejo avtarkije. Osvojitvi je treba klavzulo največje ugodnosti.

*

Iz teh nekaj slik s svetovne gospodarske konference je razvidno, da so mnenja posameznih zastopstev jako različna in da je uspeh konference, zlasti z ozirom na različne vidike v pogledu stabilizacije valute ter v pogledu produkcijske politike, jako dvomljiv. Brezdvomno pa je enotna želja vseh pravih gospodarjev, da bi se ustvaril sporazum in vpovstavil enoten načrt za obnovo sedanjega kaotičnega svetovnega gospodarstva.

Poljske državne banke v letu 1932.

Najvažnejši v gospodarskem življenju Poljske so trije državni finančni zavodi: Deželna gospodarska banka, Državna agrarna banka in Poštna hranilnica. Sedaj so priobčena letna poročila za preteklo leto. Prvič v sednji dobi krize so se lani aktivne operacije zmanjšale, zlasti v dovoljevanju kreditov, in so se pasiva zvišala. Padeč kreditov je pa le posledica zmanjšane potrebe gospodarskega življenja. Vloge so pri vseh treh zavodih narasle, kar je tem pomembnejše, ker so v istem času vloge zasebnih bank padle.

Lastna glavnica Deželne gospodarske banke je narasla do konca leta na 219 milijonov zlotov, vlog je bilo 745 milijonov zlotov. Državna agrarna banka izkazuje 170 milijonov zlotov lastne glavnice in 108 milijonov zlotov vlog, Poštna hranilnica 115 milijonov zlotov vlog, nad 953.000 vlagateljev, za 52 milijonov zlotov zavarovalnin na življenje in 178 milijonov zlotov vlog na čekovni račun. Naložna politika Poštne hranilnice se je gibala tudi v preteklem letu v smeri dolgoročnih gospodarskih kreditov in je našla svoj izraz v nakupu obligacij in zastavnic državnih bank in kreditnih zavodov ter državnih posojil.

Svetovna industrijska proizvodnja

Po vojni opustošeni svet in izpopolnitev tehnike, ki je prinesla na vsa področja obširnega proizvodnega dela do najmanjše podrobnosti izvedeno racionalizacijo, je dala razmaha industrijski delavnosti. Industrija je v prvih povojnih letih uporabila vse sile, da je krila potrebo po industrijskem blagu; osnavljala so se nova moderno opremljena podjetja, število industrijskega delavstva je poraslo.

Svetovni trg je bil kmalu nasičen, minuli so prvi, visokokonjunkturni časi. Prekomerna proizvodnja žitaric in nesmotrena svetovno trgovinska žitna politika, ki je povzročila agrarno krizo, je izzvala obči padec potrošnje. Agrarne države so zašle v izredno težaven položaj — industrijske države pa so radi omejitve obratov zašle v milijone znašajočo brezposelnost industrijskega delavstva.

Po teh prilikah se je ravnala tudi svetovna industrijska proizvodnja. Do povprečno leta 1928, opažamo ogromni porast proizvodnje večine strok napram 1913, kopičenje zalog — po tem letu pa lahko upadanje, ki je v letu 1931. postalo jako usodno.

Kako se je po vsakokratnih gospodarskih prilikah gibala svetovna proizvodnja v nekaterih najvažnejših industrijskih strokah in sicer v rudarski, tekstilni in prehranjevalni stroki, sledi iz sledečega pregleda:

Rudarska proizvodnja:

Premog: 1913: 1216·3 mil. ton — 1927: 1325·4 mil. ton — 1931: 1043·0 mil. ton.

Baker: 1913: 1125·2 mil. ton — 1926: 1479·5 mil. ton — 1929: 1758 mil. ton — 1931: 1401·0 mil. ton.

Svinec: 1913: 1,292.000 ton — 1927: 1,856.000 ton — 1929: 1,758.000 ton — 1931: 1,403.000 ton.

Železo: 1913: 77·9 mil. ton — 1924: 64·6 mil. ton — 1929: 97·0 mil. ton.

Jeklo: 1913: 75·15 mil. ton — 1929: 97·0 mil. ton.

Boksit (v Evropi): 1913: 324.000 ton — 1928: 1,010.000 ton.

Tekstilna proizvodnja:

Svila: 1913: 24,175.000 ton — 1926: 44,140.000 ton — 1929: 48,955.000 ton.

Umetna svila: 1913: 11.000 ton — 1926: 100.000 ton — 1928: 140.000 ton — 1931: 217.000 ton.

Svileno blago: 1913: 27.000 ton — 1928: 46.000 ton.

Jutno blago: 1913: 2,260.000 ton — 1928: 2,240.000 ton.

Bombažno blago: 1913: 6,334.000 ton — 1926: 6,784.000 ton — 1928: 6,245.000 ton.

Prehranjevalna proizvodnja:

Sladkor: 1913: 19,879.000 ton — 1925: 24,375.813 ton — 1930: 28,530.000 ton.

Pšenica: 1913: 823 mil. mtc. — 1926: 915 mil. mtc. — 1928: 1051 mil. mtc. — 1932: 4515 mil. mtc.

V najvažnejših industrijskih državah se je gibala industrijska proizvodnja — 1913 = 100:

Amerika: 1923: 152 — 1925: 156 — 1927: 160 — 1928: 164.

Anglija: 1923: 84 — 1928: 88 — 1930: 103·3.

Nemčija: 1923: 56 — 1928: 115 — 1930: 124·4.

Francija: 1923: 88 — 1928: 109 — 1930: 129·6.

Belgija: 1923: 84 — 1928: 116.

Italija: 1923: 91 — 1928: 108.

Svetovna gospodarska kriza je privedla nato splošno svetovno proizvodnjo — 1928 = 100:

1929: 106·0,

1931: 77·0.

Od leta 1928. do pričetka 1932. je samo industrijska proizvodnja v Evropi, izvzemši Rusije, nazadovala za 72·4%, medtem ko se je v Rusiji podvojila. Nemčija je v industrijskem pogledu prišla na stanje v letu 1897.

Naše železnice

Po službenih podatkih je znašala leta 1931 naša celokupna železniška mreža 10.252·2 km. Od te je bilo 9378·2 km v državnih rokah. Skupno število pri železnici zaposlenega osebja je znašalo konec 1930: 76.058.

Eksploatacija železnice je bila 1931 sledeča:

Potnikov se je prevozilo 41,772.000. Dohodek od prevoza potnikov je znašal 661·9 milijonov Din (27·79%). Od prevoza prtljage in ekspresnih pošilk so znašali dohodki 9·2 milijona Din (0·38 odstotkov), od 13,965.000 ton prevoženega drugega blaga 1,532·1 milijona Din (64·32%), razni dohodki 178·8 milijona Din (7·51%). Skupni dohodki so znašali torej 2,382,000.000 Din napram 2,655,290,145 Din v letu 1930.

Skupni izdatki so bili 2,542,500.000 Din napram 2,732,300.000 Din v letu 1930. Primanjkljaj znaša torej 160 milj. 500.000 Din (1930: 70 milijonov Din).

Število potnikov se je v letu 1931 napram 1930 znižalo za 9·51%, teža prevoženega blaga pa za 15·23%.

Glasilno ministrstva za promet »Sao-
bračajni pregled« je objavilo podatke o
našem obmejnem železniškem prometu.
Preko naših obmejnih postaj se je iz-
vozilo in uvozilo leta 1931.:

Rakek: izvoz: 268.000 ton, uvoz 76.000
ton;

Št. Ilj: izvoz: 144.000 ton, uvoz 104.000
ton;

Jesenice: izvoz: 104.000 ton, uvoz
95.000 ton;

Devdelija: izvoz: 206.000 ton, uvoz
22.000 ton;

Subotica: izvoz: 153.000 ton, uvoz
49.000 ton.

Ta pregled dokazuje, da gre preko
polovice uvoznega in izvoznega prome-
ta preko slovenskih obmejnih postaj,

med katerimi stoji na prvem mestu
Rakek.

V tranzitnem prometu je bilo pre-
jeto in odano:

na Rakeku: prejeto 473.000 ton, od-
dano 524.000 ton;

v Št. Ilju: prejeto 282.000 ton, od-
dano 352.000 ton;

v Boh. Bistrici: prejeto 212.000 ton,
oddano 102.000 ton;

na Jesenicah: prejeto 128.000 ton, od-
dano 222.000 ton;

v Kotoribi: prejeto 143.000 ton, od-
dano 53.000 ton;

v Virovitici: prejeto 104.000 ton, od-
dano 40.000 ton.

Iz tega sledi, da gre skoraj ves tran-
zitivni promet preko naših postaj.

D R U Š T V E N E V E S T I

XXXIII. redni občni zbor Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

se je vršil v petek dne 16. junija 1933 ob 8. uri zvečer v posvetovalnici
Združenja trgovcev v Trgovskem domu z naslednjim dnevnim redom:

1. Nagovor predsednika.

2. Poročilo tajnika.

3. Poročilo blagajnika.

4. Poročilo preglednikov računov.

5. Volitev odbora, društvenega razsodišča ter dveh preglednikov
računov.

6. Določitev ustanovnine, članarine in pristopnine za leto 1933.

7. Samostojni predlogi.

Samostojne predloge je naznaniti pet dni pred občnim zborom pis-
meno društvenemu predsedstvu.

Občni zbor je otvoril predsednik dr. Fran Windischer, ugotovil
sklepčnost in prisrčno pozdravil zborovalce, zlasti pa zastopnika Zbornice
za TOI dr. Ivana Plessa, predsednika Zveze trgovskih združenj Josipa J.
Kavčiča, predsednika društvenega razsodišča dr. Ferdinanda Majarona
ter zastopnike časopisja. Sporočil je pozdrave predsednika Zbornice Ivana
Jelačina in predsednika Združenj trgovcev Ivana Gregorca. Za overo-
vatelja zapisnika je imenoval Antona Agnola in Janka Kreka.

Nato je sledil predsednikov govor, ki je priobčen na uvodnem
mestu »Trgovskega Tovariša« št. 6.

Izvajanja društvenega predsednika so zborovalci pozdravili s prisrč-
nim odobravanjem.

Tajniško poročilo je podal tajnik Anton Agnola naslednje:

Vabili smo Vas danes semkaj, da Vam povemo o našem delovanju,
udejstvovanju in prizadevanju, in vedite da storimo to po načelih odkrite
besede, prijateljskega čustvovanja in iskrene ljubezni.

Kakor prinaša poslovno življenje vsakega posameznega izmed nas
ob letnih zaključkih za določeno dobo točen pregled, iz katerega črpamo

izkustva, iščemo novih idej, dobimo smernic za bodočnost, tako nam tudi tok našega društvenega poslovanja izriše natančno sliko o tej dobi. Vendar ne preživljamo samo ene dobe. Če že zavzema stvarnost žezlo današnje oblike v stvarjanju človeštva, tedaj ne imenujmo podobe naše življenske borbe plodno njivo in orača. Kos belega papirja naj bo, na katerega bomo začrtali naš diagram. Komponente so tu in lahko rišemo. Kadar hočemo zbrati določen doprinos v določeni dobi, bomo zarisali rdeč krog. Vrsta posameznih dob, bo zarisala ravno toliko krogov. Povežimo jih med seboj in naš rezultat je tu. Vsi ti strnjeni krogi nam kažejo smer in plod našega prizadevanja. Tudi v našem društvenem poslovanju si lahko narišemo tak diagram. Vsi ti rdeči krogi naj nam zberejo številčno naše članstvo ob določenih dobah, ali pa naj zberejo posamezne uspehe v naših stremljenjih, in že so tu rezultati pred nami, iz katerih razvidimo smer, v katero se gibljemo. Naši letošnji diagrami, s katerimi hočemo izraziti naša prizadevanja in udejstvovanja, kjer hočemo zaznamovati tudi važne številčne podatke, kažejo napram prejšnjim, trpko smer. Vprašamo zakaj? Naša načela so nam ostala sveta, volja dobra in trdna, duh svež. Vse naše prizadevanje, vsa naša skrb in briga naj nam ne pokaže nobenega uspeha? Vsi se borimo. Kolo časa nas je dovedlo v trdo dobo, v kaos nepojmljivih sprememb, zajeti smo vsi v ta val, hoté ali nehoté. In če smo v našem lastnem poslovnem življenju videli, da moramo danes tako in jutri drugače, zato nas tudi ne preseneča, da je komponenta te dobe spremenila smer v rdečih krogov našega diagrama — našega društvenega življenja. Dejal sem v drugo smer. Ne mislim pa ravno v nasprotno. Nova doba želi drugačnega razgibanja, brez globljega razumevanja, brez tiste korenite misli do vzvišenega delovanja. Toda vsak val se enkrat zaustavi. Pa če nam je danes morda tesneje pri srcu, če nismo bili v naših prizadevanjih popolnoma kos vsem trenutnim pojavom in zahtevam te dobe, trdno upanje nam pa daje moč premostitve, pripravljenost pa nas krepi za bodočnost, nismo omahljivi.

Predno vam nadalje poročam, naj se predvsem spominjam še naših od zadnjega občnega zbora umrlih članov in vas naprošam, da se v znak sožalja dvignete.

Preminuli so: 12. junija 1932. g. Robert Kollmann, veletržec v Ljubljani; 23. julija 1932. g. Ivan Delacorda, ravnatelj v pok. v Ljubljani; 22. oktobra 1932. g. Albert Ebenspanger, trgovec v Ljubljani; 14. februarja 1933. g. Emil Dobrič, trgovec v Ljubljani; 3. julija 1933. g. Franc Terdina, trgovec v Ljubljani.

Vsako leto obišče naše vrste bela žena in trga cvetje na naših poljanah, pobere nam može, kateri so nerazdružno vključeni v verigo našega članstva. In kakor vse njihovo življensko delo odseva v svetlem blešku njihovih vrlin, tako jim ostaja tudi svetel spomin, katerega nosimo v svojih srcih. Slava jim.

Naj mi bode sedaj dovoljeno podati vam poročilo o društvenem delovanju v pretekli poslovni dobi.

Naša posredovalnica za delo, katero pri vsaki priliki radi poudarimo, je ostala še nadalje zatočišče vseh onih, katere je današnja težka doba strnila v tako ogromno armado brezposelnih. In če druge institucije, katere so po vsem svojem ustroju nalašč poklicane za to, da vršijo to socialno delo, niso kos zadostiti vsem zahtevam, najti vsakomur opravilo in mu položiti vsaj suh kruh na dlan, vse eno nas vodi dobra zavest,

da smo se po naših skromnih močeh uvrstili tudi med one dobrotvornike, kateri skušajo lajšati gorje svojemu bližnjemu. Če že ravno nismo mogli popolnoma ustreči tolikim željam, vendar smo prijateljsko poskušali rešiti nabroj teh teženj, v nadi, da pokažemo vsaj s tem naše razumevanje in damo upanja prizadetim. Naših poslovnih števil, katerih beleži posredovalnica 126, res ni veliko. Razposlali smo 208 obvestil za prosta mesta, a javljeno nam jih je bilo le 44, kar seveda ni v nobenem razmerju z mnogoštevilnimi ponudbami. Posredovalnica je pokazala pribitek 442 Din. Mnogo nam je na tem, da ravno v tej posredovalnici zberemo čimboljše moči, da ostanemo zvesti svojim načelom in zato se obračamo do vas, kolikor vam je v moči, podprite nas, a vam, kateri iščete zaslužka in dela, pokličite nas.

Zakladnico našo predstavlja naš podporni sklad. Nikdar popreje ni ta beseda zazvenela tako prijetno in razveseljivo, kakor ravno danes, ko skoraj ne mine dan, da ne pritisne na kljuko brezposelni ali dela nezmožni član, ko prepogosto posnemamo iz poslanih nam dopisov, vse težnje in brige teh težkih časov vsepovsod. V ta podporni sklad zbiramo vsa darila, katera nam naklonijo oblasti, korporacije in naši prijatelji, kateri umejo ceniti naše vzvišeno delo, ne pozabijo nas pa tudi člani, katerim je dano praznovati ta ali oni jubilej. Tesno s to zakladnico je povezana osebnost našega predsednika dr. Windischerja, in dar mu je poseben, pridobiti tudi v tem težkem času prijatelja s polnim razumevanjem in srčno plemenitostjo do dobrega dela, za to zahvala njemu in vsem onim, kateri tako odkrito cenijo naše prizadevanje. Pa če zopet pridemo, storili bomo to v trdnem prepričanju, da nam svoje naklonjenosti ne odrečete.

Kakor doslej, tako smo tudi v tem letu omogočili prireditve poučnih tečajev za jezike, čeprav smo že v naprej ugotovili, da je število mnogo manjše, kot v zadnjem letu. Težko smo si sicer tolmačili to nezanimanje, a kljub temu smo odločili, da se tečaji vršijo. Prijavili so se 24 člani. Ob koncu smo imeli naslednji poset: nemščino višji tečaj je posečalo 6 članov, knjigovodstvo 4 in slovensko stenografijo 4 člani. Prizadevanje naših učnih moči je bilo vedno na višku, in je iskati za ta slab poset krivdo le pri prijaviteljih samih. Svoji nalogi hočemo ostati zvesti in se bomo do zadnjega potrudili ohraniti te tečaje, ki so vendar tako važni za strokovno izobrazbo.

Težavna je zadeva z našo knjižnico. Nam vsem je gotovo pri srcu. Strokovna knjižnica bi bila nedoglednega pomena za vse naše člane in javnost, vendar denarne ovire nam križajo tu naša pota in ne moremo do uresničenja te naše vroče želje. Obstoječa knjižnica vsebuje sicer širok literarni, originalni in prevodni material, vendar to ne zadovoljuje in ne kljubuje izbiri drugih javnih knjižnic, katere imajo potom določenih dajatev zagotovljen obstoj. Akoravno se nam še vedno ponujajo šibki časi, vendar bo morala ta želja po zopetnem oživljenju knjižnice dozoreti in priti do uresničenja.

Znana naša publikacija »Trgovski Tovarišč«, katera si je osvojila že toliko prijateljev in čitateljev, izhaja še vedno redno, kljub temu, da nam nalaga veliko denarno breme. Ta revija, ki po zaslugi njenega zvestega urednika, našega podpredsednika Josipa J. Kavčiča, prinaša pestro vsebino člankov naših prvih odličnikov in javnih delavcev, spaja medsebojno vse člane, posebno one z dežele, katerim prinaša tudi vsa

podrobnosti o našem društvenem gibanju. Naklada dosega 1000 zvezkov in se pošilja članom brezplačno.

Kakor druga leta, tako smo tudi letos izdali naš že dobro vpeljani »Trgovski koledar« v 2000 izvodih. Vsled svoje pregledne in praktično urejene vsebine in pod vzornim in neumornim uredništvom našega prijatelja g. Zelenika, si je ta drobna knjižica našla pot skoraj vsepovsod, posebno pa v kroge našega trgovstva in poslovnega sveta. Prijetna zavest nas pa vodi, da smo s tem vsaj skromno koristili vsem, kateri ta koledarček uporabljajo. Zagrenilo nas je letos dejstvo, da mnogi našega koledarja niso hoteli sprejeti, drugi so ga zopet obdržali, ne da bi se zavedali svoje dolžnosti plačila. Cena je res malenkostna in oni, ki tega malega doprinosu ni mogel žrtvovati, je pozabil na čut do sodruga in sočloveka, saj se prebitek, katerega bi eventualno doprinesel ta koledarček, porabi izključno v podporne svrhe. Zato je naša posebna srčna želja, ko Vam k Novemu letu pošljemo malo drobno knjižico, naj ne bode nikogar med nami, ki bi jo zavrnil. Misel, da je s tem koristil tolikim in tolikim, naj prevlada vsako drugo odločitev. Gradite z nami!

Od publikacij naših prejšnjih izdanj naj omenim Trgovsko korespondenco, katera ima še stalno odjemalce, medtem ko Menično pravo zaradi novega meničnega zakona ne odgovarja več svojemu namenu.

Tradicionalna plesna prireditev našega društva se letos vsled vlada-jočih razmer ni vršila. S požrtvovalnim prizadevanjem naših članic ge. dr. Bretlove in ge. Leskovčeve in g. Frana Kovača, pa smo izvedli v korist podpornega fonda nabiralno akcijo, katere uspeh je bil popolnoma zadovoljiv, kar nam je dalo ponovni dokaz, da imamo ob strani še vedno mnogo prijateljev, kateri vedo ceniti pomen našega delovanja. Ravno v času, ko preživljamo težka izkustva, ko je beda marsikomu neljuba družica, so nam ti darovi največjega pomena. Zato čutimo srčno potrebo do vas nabiralec, kakor do vas vseh darovalcev, kateri ste na tako lep način dokazali svojo srčno kulturo, pa prosimo, ohranite nam še nadalje svojo naklonjenost, kadar zopet potrkamo na vaša vrata.

Če že ravno govorimo o fondih in denarjih, ne smemo pozabiti tudi našega zvestega čuvarja tega premoženja, našega blagajnika g. Kreka. Vztrajnost in neumorna delavnost mu dajeta možnost do vzorne vršitve tega odgovornega poslovanja. Pristrčna mu zahvala.

Nadzorstvo nad pisarno je vršil kot dosedaj naš predsednik g. dr. Windischer, nakar mu izrekamo na tem mestu pristrčno zahvalo in priznanje.

H koncu naj še omenim stanje članstva in sicer: 1 častni predsednik, 9 častnih članov, 33 ustanovnih članov, 22 podporna člana nameščencev, 512 rednih članov nameščencev, 202 redna člana trgovca, 62 podporna člana trgovca, skupno 831. Odborove seje so bile 4. Dopisov razven posredovalnice je prišlo 603, odposlali smo jih pa 360.

V zadnjem času smo žal opazili, da nekateri člani izstopajo iz društva. Vzroki so nam deloma znani, vendar se ne moremo vedno z njimi strinjati. Posebno težko gremo preko dejstva, da tudi nekateri trgovci odjavljajo članstvo. Članarino gotovo zmore vsak izmed njih, a treba je pri tem pomisliti, da se z vsakim odstopom odzame kamen naše društvene stavbe. Našim obveznostim že itak komaj sledimo in vsak tak nov slučaj nam napravi novo skrb. Zato vas danes vse skupaj iskreno naprošamo, ohranite nam svojo naklonjenost in voljo za dobro stvar še na-

dalje, da ohranimo častno ta najstarejši steber naše trgovske organizacije.

Za vzorno poročilo se je občni zbor po besedah tople zahvale in priznanja od strani predsednika zahvalil tajniku s pristrčnim aplavzom.

Predsednik je prevzel po tajniškem poročilu besedo in opozoril zbrane zborovalce na desetletnico urednika. Sedaj je deset let, kar je naš odlični podpredsednik Josip J. Kavčič prevzel uredništvo društvenega glasila, ki se zadnjih deset let imenuje »Trgovski Tovariš«. Hitro je prešla ta desetletna doba in je gospod urednik posvetil v tem času društvenemu glasilu svojo posebno skrb in ljubezen. Celo desetletje je z vzgledno nesebičnostjo in trudoljubno vnemo vodil našega »Trgovskega Tovariša« spretno in srečno ter znal pridobiti društvenemu glasilu priznanje in ugled. Trgovski Tovariš je najboljša vez naša z našimi vnanjimi člani in je dragocene važnosti za naše društvo, da imamo tako izvrstno urejevano glasilo. Iščem pravih besed, da se dostojno in primerno zahvalim našemu zaslužnemu uredniku, ki je s požrtvovalnostjo in marljivostjo tako dobro vodil usodo našega društvenega glasila, da v resnici zasluži ne samo zahvalo naše organizacije, ampak spričo kvalitativne višine Trgovskega Tovariša tudi priznanje naše javnosti kot kulturni delavec. Pristrčna zahvala gospodu uredniku, kateri dodenem iskreno prošnjo, da posveča našemu društvenemu glasilu tudi še v bodoče svojo skrb in ljubezen. Občni zbor je zaslužnega urednika pristrčno aklamiral.

Nato je podal blagajniško poročilo Jos. Krek, iz katerega posnemamo, da je imela naša blagajna v preteklem koledarskem letu prejemkov Din 117.736·69 in izdatkov Din 119.363·96. Lastna imovina z dne 31. decembra 1932 znaša Din 57.636·22 in se je skupna imovina v l. 1932 povišala za Din 4.337·73. Na upravnih stroških smo izdali Din 54.241·32. Imovina podpornega zaklada znaša Din 67.000.—. Imovina Jos. Drčarjeve ustanove znaša Din 13.000.—.

V imenu računskih preglednikov je poročal Josip Urbanič. Knjige in priloge so bile pregledane in so v lepem redu. Predlagal je absolutorij društvenemu blagajniku, kar je bilo soglasno sprejeto.

Občni zbor je izrekel na predlog predsednika dolgoletnemu društvenemu blagajniku za njegovo požrtvovalno delo zahvalo.

Vršila se je nato volitev odbora. Na predlog Jos. J. Kavčiča je bil ponovno izvoljen za predsednika dr. Fran Windischer, na predlog društvenega predsednika pa Josip J. Kavčič za I. podpredsednika. Obe izvolitvi sta bili sprejeti s toplim in iskrenim aplavzom. Občni zbor je nato izvolil za II. podpredsednika dolgoletnega odbornika Antona Škrajnarja. Nato je bil izvoljen ves dosedanji odbor, kot novi odbornik pa Drago Rak, trgovski sotrudnik v Ljubljani. Za predsednika društvenega razsodišča je bil ponovno izvoljen dr. Ferdinand Majaron, za preglednika računov pa Josip Malenšek in Josip Urbanič. Občni zbor je sklenil soglasno, da ostane društvena ustanovna, članarina in pristopnina ista kot v minulem letu. Predsednik se je nato zahvalil udeležnikom za udeležbo in zaključil občni zbor.

Ustni zaključni izpiti na enoletnem trgovskem tečaju Slovenskega trgovskega društva v Mariboru so se vršili dne 26. in 27. junija. Dve učenki sta napravili izpit z odličnim, 8 s prav dobrim, ostale pa z dobrim in zadostnim uspehom. En učenec ni bil pripuščen k izpitu.

Ob sklepu so bili najboljši nagrajeni s krasnimi darili, podarjenimi od naslednjih članov STD: Zdravko Anderke, Zlata Brišnik, Paš Anton, Preac Alojz, Pinter & Lenart in Rozina Drago. Prva darila so prejele Tavčar Hilda in Mejovšek Iraja za odlični uspeh ter Jordan Marija pa kot najboljša strojepiska.

Za zanimanje, ki so ga izkazali člani STD gojenkam svojega tečaja, se ravnateljstvo najlepše zahvaljuje.

Vpisovanje za prihodnje leto se vrši dnevno od 10. do 11. ure v prostorih državne trgovske akademije, Zrinskega trg 1. Vse informacije glede vpisovanja daje ravnateljstvo tečaja ustno ali pisмено. Zahtevajte prospekte.

Zapisnik I. redne seje Slovenskega trgovskega društva v Mariboru dne 11. maja, ki se je vršila ob 20. uri v planinski sobi hotela »Orel«. Predsednik otvori sejo, konstatira sklepčnost ter pozdravi vse novo izvoljene in tudi stare odbornike ter jih pozove na delo v korist društva in procvit slovenske trgovine v Mariboru in okolici. Zapisnik zadnje seje se odobri ter k temu pripomni še odbornik Rozina, da bi bila naloga akcije »Svoji k svojim« naših nacionalnih društev kakor Sokola, Narodne Obrane, Ženskega društva i. dr. mnogo bolj na mestu, kakor pa STD.

Nato se razvije daljša debata o Nabavljalni zadrugi državnih uslužbencev v Mariboru, pri čemur se sklene, da naj bi STD posredovalo pri zadrugi, da bi se nasprotstva, ki so se pojavila v zadnjem času, ublažila. Kajti slovenskim trgovcem, je na tem, da si uradništvo pridobe, ne pa ga odbijajo od sebe. V ta namen se izvoli tudi posebna deputacija, ki naj bi v tem smislu pri zadrugi pomirjevalno vplivala.

Glede tečaja za aranžiranje izložbenih oken se stopi v stik s tukajšnjim Združenjem trgovcev, da bi se tak tečaj skupno priredil. Tečaj bi vodil profesor Rakuša in naj bi se vršil še pred Mariborskim tednom, ki bo v začetku avgusta.

Uredništvo Trg. Tovariša se sklene naprositi, da bi prinašal od časa do časa tudi slike vzorno aranžiranih izložbenih oken kakor tudi aktualne slike iz splošnega trgovskega poslovanja, kar bi vzpodbujevalno vplivalo na čitatelje ter jim dajalo vzpodbudo za boljše samostojno udejstvovanje.

Odbor se mora tudi predvsem zanimati, da bi pridobil s svojim delovanjem čimveč članstva. Posebno pazljivo naj bi se posvečalo tudi trgovskemu naraščanju, t. j. našim pomočnikom in vajencem. Po posebnem dopisu se povabi k pristopu in sodelovanju vse slovenske trgovce v Mariboru in okolici. V društvu je mesto za vsakogar, ki hoče delati za povzdigo in napredek našega trgovstva.

Odbornika, ravnatelja Ljubljanske kreditne banke, podružnice v Mariboru se naprosi, da bi priredil v kratkem predavanje o praktičnem poslovanju z menicami. Drugo predavanje pa oblubi dr. Kukovec o svetovnem gospodarskem položaju.

Dne 15. junija priredi društvo svoj prvi propagandni izlet v Svečino. Ves aranžma za izlet prevzame Drago Rozina.

Na Mariborskem tednu se društvo ne udeleži s posebno točko. Pač pa se javijo odboru te institucije gospodje, ki so bili na občnem zboru izvoljeni, da zastopajo društvo v tej gospodarski instituciji.

Združenje trgovcev v Mariboru se naprosi, da odstopi društvu posebno sobo v gremijalni hiši, ki mu je bila že svoj čas stavljena na razpolago. Tu naj bi se vršile vse bodoče seje in tudi poslovala strokovna knjižnica, ki se tekom leta ustanovi.

Pri slučajnostih se dovoli Klubu koroških Slovencev podpora Din 800.— za letovanje enega koroškega slovenskega otroka na našem Primorju. Počitniškemu domu Kraljice Marije na Pohorju se dovoli podpora Din 300.—. Po krajiši debati o nekaterih manj važnih društvenih zadevah zaključí predsednik sejo ob 23. uri.

Darilo Trgovskemu društvu »Merkur« v Ljubljani. Jugoslovansko d. d. Schicht — Lever v Osijeku je darovalo društvu Din 500.— po svojem zastopniku v Ljubljani gospodu I. Pleterski za podporo brezposelnih. Za velikodušno darilo izreka društvo firmi Jugoslovansko d. d. Schicht-Lever najlepšo zahvalo.